

KRATKE RIJEČI

Autor:

Bediuzzaman Said Nursi

Naslov originala:

Küçük Sözler (Boşnakça)

Izdavač:

IK REJHAN- Sarajevo

Prijevod:

Abdulah Smajić

Lektor:

Sanjin Kodrić

Kontakt:

www.rejhan.net

erdogannil@hotmail.com

Copyright © by IK REJHAN

All rights reserved

ISBN 9958-725-74-6

COBISS.BH-ID 14416902

Iz djela Risale-i Nur

KRATKE RIJEČI

Bediuzzaman
SAID NURSI

SARAJEVO 2021

Svaki novi dan je kapija
koja se otvara u novi svijet,
i za tebe i za druge.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَبِهِ نَسْتَعِينُ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى
سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ

“U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!”

Od Njega pomoć tražimo!

*Hvala Allahu, Gospodaru svjetova, i salavat
i selam neka je na našeg sejjida
Muhammeda i na njegovu porodicu i
Ashabe, sve skupa.*

Brate! Zatražio si od mene nekoliko savjeta i, evo, ja ću ti iskazati neke činjenice kroz osam kratkih pripovijesti, te ih, zajedno s mojom dušom, u kojoj i sam osjećam najveću potrebu za savjetom, saslušaj. Budući da si vojnik, navest ću ti vojničke primjere, a već sam se s njima jednog dana naširoko obratio svojoj duši, kroz osam *Riječi*, za čije sam se pisanje okoristio iz osam ajeti-kerima. Sad ću svoju dušu ukratko podsjetiti na njih, na jeziku običnog čovjeka, pa ko u sebi osjeti želju, neka posluša.

RIJEČ PRVA

Riječju “Bismillah”, U ime Allaha, započinje svaki dobar posao i mi, zato, započinjemo njome.

Pa, o dušo moja! Znaj da ova ugodna i mubarek riječ, koliko god da je jedno obilježje islama, tako je isto i zikr svih bića na jezicima njihovih stanja.

Ako si voljan dosegnuti domete ogromne i neiscrpne moći što počivaju u riječi “Bismillah”, i svu širinu nepresušnog berićeta u njoj, poslušaj sljedeću kratku i slikovitu pripovijest.

Čovjek koji putuje i kreće se kroz nomadsko-arapsku pustinju mora steći pripadništvo jednom plemenskom starješini i ući pod njegovu zaštitu kako bi izbjegao zlo razbojnika, obavio svoje poslove te podmirio svoje potrebe. U protivnom, onako sam, stalno bi bio uznemiravan i pokleknuo bi pred mnoštvom neprijatelja i potreba.

I, tako, desilo se to da su dva prijatelja krenula na jedan ovakav put. Jedan od njih bio je skroman, a drugi samouvjeren, te je skromni odabrao pripadništvo jednom starješini, dok je drugi odbio iskazati pripadnost. Kretali su se kroz pustinju. Onaj što je objavio svoju pripadnost nije odsjeo niti u jednom šatoru, a da, zbog imena svojeg starješine, nije bio dočekan s poštovanjem i uvažavanjem. Ako bi ga presreo drumski

razbojnik, on bi mu rekao: "Ja putujem pod imenom tog i tog starješine", te bi ga se zlikovac odmah klonio. Onaj samouvjereni, pak, nailazio je na poteškoće i na probleme, takve koji se gotovo ne daju niti opisati. Tokom cijelog puta neprestano je bio u strahu i trepetu, u stalnom moljakanju, te je, na ovaj način, sam sebe ponizio i omalovažio.

Pa, o dušo moja nepokorna! Taj putnik si ti, a ovaj prostrani dunjaluk spomenuta je pustinja. Tvoje siromaštvo i nemoć bez granica su. Tvoji neprijatelji i potrebe beskonačni su. Pa, budući da je to tako, prihvati ime stvarnog i neprolaznog Vlasnika ove pustinje, a kako bi izbjegao poniženje prosjačenja od svih bića te omalovaženost i drhtanje zbog straha pred dešavanjima.

Tačno, riječ "Bismillah" takva je mubarek riznica: njom se tvoje siromaštvo i nemoć vezuje uz apsolutnu Milost i Moć. Tako, i tvoja nemoć i tvoje siromaštvo postaju uvaženi zagovornici kod Onog Koji je Moćni, Milostivi i Uzvišeni.

Onaj ko se kreće i nastupa s riječju "Bismillah" jeste poput onog koji stupa u vojsku. Tada djeluje u ime države i ni od kog se ne ustručava budući da govori u ime zakona i vlasti. On, tako, uspijeva u svim poslovima i nepokolebljiv je pred svim.

Ranije smo spomenuli to da sve što postoji jezikom svojeg stanja spominje Allaha, dakle, izgovara "Bismillah". Da li je takvo što zbilja tako?

Jeste! Jer, recimo, ukoliko bi ti vidio nekog ko ljude dovodi na neko mjesto te ih tjera da obavljaju različite poslove, onda bi, svakako, bio uvjeren da ta osoba ne postupa u svoje ime niti po svojoj sili, već je vojnik koji sigurno djeluje u ime države i oslanja se na moć vladara.

Na isti način, i sve stvoreno postupa u ime Allaha. Sjemenke, naprimjer, koje su krajnje sićušne, nose nad svojim glavama, u ime Allaha, mamutska stabla i ogromne terete. Zapravo, svako stablo iskazuje "Bismillah", te nam iz riznice Božanske milosti daje pune pregršti plodova i prinosi ih nama. I svaka bašča iskazuje "Bismillah", te postane kuhinja Božanske moći u kojoj dozrijeva raznovrsna slasna hrana. I sve mubarek životinje, poput krave, kamile, ovce i koze, iskazuju "Bismillah", te postanu poput česme ukusnog mlijeka iz vrela Milosti i izobilja, pa nam, potom, u ime Opskrbljivača prinose najfiniju i najčistiju hranu. I korijenje sveg bilja i trava iskazuju "Bismillah", te probija tvrdo stijenje u ime Allaha, prodirući kroz njih svojim nježnim svilenim dlačicama. "U ime Allaha, u ime Milostivog" iskazuje i pred njim se sklanja svaka poteškoća i svaka kruta stvar!

Tačno, pružanje grana u zrak i njihovo donošenje plodova, kao i pružanje korijena u krševitom stijenju te njihovo prinošenje plodova i pod zemljom, potom, zadržavanje svježine i orošenosti na nježnom zelenom lišću mjesecima, uprkos žestokim vrućinama i njezinim navalama,

sve to, dakle, jeste šamar po ustima materijalista te guranje prstom u njihovo ćoravo oko govoreći: Niti tvrdoća niti toplota na koje se oslanjate ne djeluju same po sebi, nego vrše svoje funkcije po naredbi Jednog Naredbodavca; On sićušne i poput svile nježne žilice osposobljava da, kao Musaov štap, probijaju stijene i slijede zapovijed:

فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ

“Udari štapom svojim po stijeni!” (El-Bekara: 60); a nježne i, poput cigaret-hartije tanke listove osposobljava da, poput tijela Ibrahimovog, a.s., nasuprot udara vreline očitava:

يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا

“O vatro, budi hladna i spas.” (El-Anbija': 69)

Pa, budući da svaka stvar koja postoji iskazuje smisao “Bismillah”, i u ime Allaha, prinosi Allahove blagodati, te nas njima uslužuje, onda i mi sami trebamo kazivati “Bismillah”, te davati u ime Allaha i uzimati u ime Allaha. Pa ako je to tako, ne trebamo uzimati iz ruku nemarnika koji ne daju u ime Allaha.

Pitanje: Mi ukazujemo poštovanje i uvažavanje te plaćamo određenu cijenu onima što do nas donose te blagodati. Kakvu li tek od nas cijenu zahtijeva Allah, stvarni Posjednik i Vlasnik tih blagodati?

Odgovor: Taj istinski Blagotvorac od nas zahtijeva tri stvari, kao cijenu ovih skupocjenih blagodati.

Jedna je zikr, druga je šukr, a treća je fikr. Dakle, "Bismillah" na početku, jeste spomen na Allaha (zikr), potom "Elhamdulillah" na kraju, što jeste zahvala Njemu (šukr), dok je sve između ovog dvoga "misao" (fikr), odnosno razmišljanje o ovim neusporedivim blagodatima, kao i shvatanje toga da su one nadnaravna djela moći Jednog i Sveopstojnog te pokloni Njegove široke milosti. Ovakvo promišljanje, zapravo, jeste "misao".

Ako onaj koji ljubi stopala običnog čovjeka i sluge po kojem mu je poslan vrijedni poklon od vladara, ne spoznavši, pritom, tog Vladara čini sramotnu glupost i bezumlje, šta, onda, tek reći za onog koji veliča materijalne uzroke koji su samo stjecište blagodati, ukazujući im svu ljubav i naklonost, mimo istinskog Blagodarca? Zar takav ne čini maloumlje hiljadu puta gore?

Pa, o nefsu moj! Ako ne želiš da budeš poput tog glupog maloumnika,

daji u ime Allaha,

uzimaj u ime Allaha,

započinji u ime Allaha,

radi u ime Allaha!

Uz selam!

RIJEČ DRUGA

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ

“U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!”

“Oni koji vjeruju u nevidljivo.” (El-Bekara: 60)

Ukoliko budeš htio saznati kolika je sreća i blagodat u imanu, i koliki je užitak i rahatluk u njemu, poslušaj ovu kratku pripovijest!

Dva su čovjeka jednog dana krenula na putovanje s ciljem rekreacije i trgovine. Jedan od njih, a koji je bio sebičan i zlosretan, krenuo je u jednom pravcu, dok je drugi sretnik, onaj koji je bio pobožni zadovoljnik, krenuo na drugu stranu.

Samouvjereni i neraspoloženi osobenjak došao je u državu koja mu je izgledala zla i prokleta, a što je, ustvari, logična kazna za njegov negativni stav. Vidio je, kud god da krene, jadnike i nemoćne koji stenju i uzdišu pod udarcima strašnih nasilnika i njihovih uništavajućih zlodjela. Ovako bolno i jedno stanje vidio je na svakom mjestu koje je posjetio. Cijela država u njegovim očima izgledala je kao jedna kuća opće žalosti. Tako, za sebe nije mogao naći drugi lijek za ovu tešku bol i patnju, te se odao pijanstvu kako bi postao neosjetljiv na svoje stanje, a budući da mu se svaki stanovnik te države

prčinjavao kao neprijatelj i neprijatni stranac. Vidjevši kako je okružen jezivim mrtvacima, gorko uplakanim siročadima, trpio je u svojoj svijesti bolnu patnju.

Drugi, opet, pobožni i Allahu odani čovjek, tragalac za istinom, posjedovao je lijepu narav te je na svojem putovanju naišao na ugodnu kraljevinu koja je u njegovim očima izgledala kao mjesto vrhunske ljepote i divote.

Ovaj dobri čovjek, u državi u koju je došao zapazio je jednu opću svečanost i divne proslave u punom sjaju; na svakoj strani veselje, u svakom uglu radost i na svakom mjestu mihrabi zikra. A svakog pojedinog stanovnika te kraljevine osjećao je kao bliskog, prsnog i dragog prijatelja. Cijela kraljevina – u svečanom i opuštenom ugođaju – odjekuje poklicima radosti, popraćenim riječima zahvalnosti i pohvale. Među njima je čuo i zvukove muzičke skupine koja je izvodila svoje zanosne ritmove uz *tekbire* i *tehlile*, u sreći i s ponosom, prateći one što odlaze na vojnu službu.

I dok se onaj prvi mučio u svojoj tuzi i patnji, kao i u patnjama svih ljudi, drugi, sretni i optimistični, dijelio je radost i veselio se sa svim ljudima. Usto je obavio i dobru i hairli trgovinu te je zahvaljivao Allahu i iskazivao Mu pohvalu.

Vraćajući se, sreo je onog prvog čovjeka. Shvativši njegovo stanje, govorio mu je:

“Stvarno si poludio! Mora da se tvoj negativni stav u tebi odrazio na tvoje vanjsko stanje, pa si

počeo umišljati to da je svaki osmijeh jecaj u suzama, a da su oslobađanje od dužnosti i odmor otimačina i opća pljačka. Povrati svoj razum i očisti srce kako bi se ta mrkla pomrčina sklonila s tvojih očiju i kako bi mogao da sagledaš vedriju stranu stvarnosti. Jer, vlasnik i vladar ove kraljevine, koji posjeduje najviši stepen pravednosti, samilosti, gospodarenja, moći te genijalnog reda i brižljivosti, kao i ovo kraljevstvo, napredni su do impresivnog stepena razvoja i veličine, te nipošto ne mogu izgledati onako kako ti nameće tvoje priviđanje.”

Nakon toga ovaj je nesretnik počeo dolaziti sebi, te je, pokajavši se, počeo razmišljati svojom glavom govoreći:

“Tačno! Uхватиło me je ludilo zbog prekomjernog pijanstva. Allah neka je zadovoljan tobom, izbavio si me iz ovog džehennemskog stanja.”

Pa, o moj nefsu! Znaj da je onaj prvi čovjek nevjernik ili ravnodušni prijestupnik. Ovaj dunjaluk u njegovim očima jeste poput kuće općeg žalopoja, a sva živa bića siročad su što plaću pod navratima prolaznosti i udarcima rastanka. Čovjek i živa bića za njega su zapuštena stvorenja bez vodiča i bez vlasnika, prepuštena i raskomadana kandžama smrti. A monumentalne stvari – kao što su planine i mora – jesu poput jezive bezdušne dženaze. Ovakva uznemirujuća i mučna priviđanja, potekla iz njegovog nevjerništva i zabludjelosti, čine da onaj koji ih nosi u sebi guta gorku duhovnu patnju.

A što se tiče onog drugog čovjeka, on je vjernik; on poznaje svojeg Stvoritelja i vjeruje u Njega. Dunjaluk je u njegovim očima Allahova kuća zikra, prostor za pouku i obuku ljudi i životinja te poprište kušnje i ispita za ljude i džine.

Svako umiranje – životinjsko i ljudsko – ustvari je oslobađanje od dužnosti, okončanje službe. Oni koji su ispunili svoje životne dužnosti odlaze iz ove prolazne kuće, jer će biti dovedeni u drugi svijet, svijet duhovne radosti u kojem nema zabrinutosti, a kako bi se otvorio prostor za nove dužnosnike koji dolaze da preuzmu svoje zadatke.

A sve što se rodi – od životinja i ljudi – ustvari je jedna vojna mobilizacija, primanje naoružanja i stupanje na poslove i dužnosti. Svako biće oduševljeni je službenik i vojnik, kao i ispravni, savjesni te zadovoljni izvršilac.

Što se zvukova tiče, to su ili zikrovi i tespihi u čast stupanja na dužnost i njezinog započinjanja, ili zahvale i tehlili koji obznanjuju njezino okončanje, ili su to, pak, melodije potekle iz zanosa i radne raspoloženosti.

Sva su, dakle, bića – u očima vjernika – ljubazne slugе, odani službenici i ugodne knjige njegovog Plemenitog Gospodara i Milostivog Vlasnika, i na taj način iz njegovog imana manifestira se veliko mnoštvo istina poput spomenutih, koje su krajnji domet prefinjenosti, uzvišenosti, užitka i ukusa.

Iman je, zapravo, duhovno jezgro koje u sebi nosi džennetsko drvo Tuba, dok nevjerništvo u sebi skriva duhovno jezgro džehennemskog drveta Zekkum.

Sigurnost i spas, onda, nalaze se jedino u islamu i imanu. Na nama je, zato, da neprestano ponavljamo:

الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى دِينِ الْإِسْلَامِ وَ كَمَالِ الْإِيمَانِ

Hvala Allahu na vjeri islamu i na savršenom imanu!

RIJEČ TREĆA

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا

“U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!”

“O ljudi, klanjajte se Gospodaru svojem.”

(El-Bekara: 21)

Ako budeš htio razumjeti to kako je ibadet najunosnija trgovina i najveća sreća te kako je prijestupništvo i razvrat ogroman gubitak i ostvarenje propasti, poslušaj i razmotri ovu ilustrativnu pripovijest!

Jednog dana dvojica su vojnika dobili zapovijed da odu u udaljeni grad, te su se zaputili skupa, sve dok nisu stigli do mjesta na kojem se put razdvajao. Tu naiđoše na nekog čovjeka koji im reče:

“Desna staza, usto što ne postoji opasnost na njoj, za putnike je ugodna i smirujuća, a izgledi za zaradu su devedesetpostotni. Osim što je beskorisna, na lijevoj strani devet od deset prolaznika doživi štetu. Obje su staze jednake duljine, uz jednu jedinu razliku, a to je da putnik koji krene lijevom stazom – koja nije u nadležnosti vlasti – prolazi bez ikakve prtljage s

opremom ili oružjem te u duši osjeća prividnu lahkoću i umišljenu komociju. Međutim, putnik koji krene desnom stazom – koja jeste pod ovlasti i nadzorom armije – mora nositi cijelu torbu namirnica težine četiri kilograma i službeno naoružanje težine dva kilograma, a kojim može savladati svakog neprijatelja.”

Saslušavši uputstva ovog čovjeka, prvi od ova dva vojnika, onaj sretni i nagodni, krenu desnom stazom. On je išao svojim putem noseći na leđima i plećima nekoliko kilograma tereta, ali su mu srce i duh bili rasterećeni za hiljade kilograma težine strahovanja i osjećaja zaduženosti kod ljudi.

Drugi je, međutim, i to onaj samouvjereni i zlosretni čovjek koji je više volio izbjeći vojnikovanje i koji nije želio disciplinu i obaveze, krenuo lijevom stazom. Iako mu je tijelo bilo rasterećeno za težinu od nekoliko kilograma, srce mu je malaksalo pod težinom hiljada kilograma osjećaja zaduženosti i potcijenjenosti pred drugima, a duh mu je bio iznuren pod teretom neopisivih strahovanja. Išao je putem moljakajući svakog, uplašen i drhteći pred svime, strahujući od svega što se desi, sve dok nije stigao na odredište, te i tamo bio kažnjen za dezterstvo i neposluh.

A što se putnika koji se držao desne staze tiče – onog što je volio vojničku disciplinu i brinuo se o svojem prtljagu i naoružanju – on se kretao slobodno, opuštenog srca i mirne savjesti ne

obazirući se, pritom, na bilo čije prigovore, niti osjećajući pohlepu za bilo čime, kao i ne strahujući od bilo koga, sve dok nije stigao u određeno mjesto te i tamo našao svoju dostojnu nagradu, poput svakog drugog časnog vojnika koji je svoju dužnost izvršio na zadovoljavajući način.

Pa, o moj nepokorni nefsu! Znaj da od ova dva vojnika jedan je onaj koji je predan i poslušan Božijem zakonu, a drugi je neposlušnik koji slijedi strasti.

Onaj put je životni put, a koji počinje od svijeta duhovnosti, prolazi kroz kabur i dovodi do svijeta ahireta.

Prtljag i naoružanje jesu ibadet i bogobožnost. Jer, koliko god ibadet naizgled pričinjava opterećenje, ipak je u njegovom poimanju ogromna i neopisiva rasterećenost i lakhoća. Naime, pobožnjak na namazu izgovara:

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

“Ešhedu en la ilahe illallah”, dakle: “Nema drugog stvoritelja niti opskrbitelja, samo je On; i korist i šteta u Njegovim su rukama; On je Mudri, Koji ništa ne čini uzaludno, kao što je i Milostivi, čija su milost i dobročinstvo nepregledni.”

Vjernik vjeruje u to što izgovara i stoga u svemu nalazi vrata koja su otvorena prema riznicama Božanske milosti, na njih pokuca svojom dovom i vidi to da je svaka stvar podređena zapovjedništvu njegovog Gospodara te skrušeno

traži zaštitu kod Njega. Pred svakom se poteškoćom opasuje zaštitom, s osloncem u pouzdavanju u Allaha, pa mu njegov iman daje potpunu i savršenu sigurnost.

Tačno! Izvorište hrabrosti, kao i svih stvarnih vrlina, jeste iman i robovanje Allahu, dok je izvor kukavičluka, kao i svih loših osobina – zabluda.

Pa i kad bi zemaljska kugla postala jedna razorna bomba i kad bi eksplodirala, možda ne bi uplašila pobožnjaka Allahovog, a čije je srce prosvijetljeno, već bi on na nju gledao kao na jedno nadnaravno djelo Božanske moći i promatrao bi je s divljenjem i uživanjem. S druge strane, jedan takozvani filozof čije je srce umrtvljeno – što se obično smatra dubokoumnim – kad vidi u svemirskom prostoru običnu zvijezdu repaticu, obuzme ga strah i trese se uspaničeno, pitajući se sa zabrinutošću: "Zar nije moguće da se ova zvijezda sudari s našom Zemljom?" i počne strahovati. (Jednom se Amerika uspaničila od komete koja se pojavila na nebu toliko da su mnogi njezini stanovnici usred noći pobjegli iz svojih domova.)

Tačno! Iako se čovjekove potrebe za stvarima protežu do u beskraj, njegov je kapital neznatan; i iako je on izložen beskrajnim poteškoćama, njegova je sposobnost, također, ništavna. Naime, djelokrug njegovog kapitala i sposobnosti jednak je tek doseg njegovih ruku, dok djelokrug njegovih ambicija, želja, patnji i iskušenja širinom doseže sve dokle dopiru njegov pogled i mašta.

Pa svako ko nije u potpunosti izgubio vid, uviđa i doseže koliko je žestoka potreba čovjekovog nemoćnog, slabog i siromašnog duha za ostvarenjem robovanja Allahu, kao i potreba oslanjanja na Njega te vjerovanja u Jednoću Boga i predanosti Njemu! Koliko je ogromna sreća i blagodat koje on stječe iz njih! Jer, poznato je da se putu koji je bezopasan daje prednost u odnosu na put koji je opasan, čak i kad bi vjerovatnoća stjecanja dobiti na tom prvom putu bila tek u odnosu jedan naprema deset. Usto, treba imati u vidu i to da je naša tema ovdje put robovanja Allahu, koji nam, uz činjenicu da je potpuno bezopasan i da je vjerovatnoća dobiti na njemu devet naprema deset, priskrbkuje još i trajno blagostanje. Naprotiv, put grešništva i razvrata – čak i sami grešnici to priznaju – pored toga što je beskoristan, također uzrokuje i zlosretnost i trajnu propast, s izvjesnošću i vjerovatnoćom doživljavanja gubitka i lišavanja koristi u odnosu devet naprema deset. Ova činjenica čvrsto je ustanovljena uz svjedočanstvo stručnjaka i svjedoka, a čija je brojnost neodrediva i dostiže astronomske vrijednosti svjedočanstava i konsenzusa. To je i kategorički izvjesna činjenica u svjetlu izvješća nosilaca duhovnih iskustava i otkrovenja.

Iz ovog izvodimo zaključak: Dunjalučko blagostanje – jednako kao i ono ahiretsko – počiva u ibadetu i u iskrenom robovanju u službi Allaha.

Pa, s obzirom da je to tako, na nama je, dakle, da stalno ponavljamo:

Elhamdü lillâhi ale't-tâati ve't-tevfîk "Allahu neka je hvala na poslušnosti i pospješanju", i da Njemu – slavljen je – budemo zahvalni što smo muslimani.

RIJEČ ČETVRTA

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الصَّلَاةُ عِمَادُ الدِّينِ

“U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!”

“Namaz je stup vjere.”

Želiš li saznati značaj i vrijednost namaza, kolika je lahkoća njihovog dobijanja i jednostavnost stjecanja, te kako je onaj ko ga ne obavlja i ne ispunjava dužnost prema njemu bezuman i gubitnik? Ukoliko budeš htio sve to saznati s punom uvjerljivošću – kolika je da dva puta dva iznosi četiri – porazmisli o sljedećoj kratkoj ilustrativnoj pripovijesti.

Jednog dana vladar je poslao dvojicu svojih sluga na jedan predivan posjed, svakom od njih isplativši po dvadeset i četiri zlatne kovanice kako bi mogli doputovati do tog posjeda koji se nalazio na udaljenosti od dva mjeseca putovanja. Naložio im je: “Iz ovog iznosa isplatite cijenu karte i putne troškove te nabavite ponešto što vam je potrebno od stvari za stanovanje i boravak tamo! A na udaljenosti od jednog dana putovanja odavde nalazi se putnički terminal od kojeg postoje sve vrste prijevoznih sredstava, od

automobila do aviona te od broda do voza, i, naravno, svako po adekvatnoj cijeni.”

Primivši nalog, dvojica sluga krenu na put. Jedan od njih bio je zadovoljni sretnik, pa je do te stanice potrošio tek nešto malo od iznosa koji je imao, a i to je utrošio na unosnu kupoprodaju kojom će biti zadovoljan njegov gospodar, te mu je kapital hiljadostruko porastao.

Drugi je, opet, zbog svojeg bahsuzluka i maloumnosti, dvadeset i tri zlatnika odmah potrošio na zabavu i, kad je došao na terminal, već je bio izgubio sve osim onog jednog preostalog zlatnika.

Tad mu je njegov saputnik rekao:

“Za taj posljednji zlatnik kupi kartu, a kako ne bi na ovom dugačkom putu morao pješaćiti i ostati gladan. Naš gospodar darežljiv je i milostiv, možda će te uzeti u svoju milost i oprostiti ti nedostatke koji su od tebe potekli, pa će ti biti dozvoljeno da se ukrcaš u avion, i da, za samo jedan dan, ti i ja zajedno stignemo u naše boravište. U suprotnom, morat ćeš puna dva mjeseca pješaćiti kroz pustinju, skapavajući od gladi, pritisnut tuđinom, samotan i izgubljen na tom dugotrajnom putovanju.”

Ukoliko bi ovaj bio tvrdoglav te i preostali zlatnik utrošio na kratkotrajne užitke i na ugađanje prolaznim nasladama, umjesto da kupi kartu koja je za njega ključ riznice, ne bi li to značilo da je on zbilja jedan nesretni gubitnik i

bezumna budala? Nije li to jasno i najvećem glupaku?

O, ti koji ne obavljaš namaz! I, o moj nefsu, koji ga nerado obavljaš!

Onaj vladar je naš Gospodar i Stvoritelj, Visok je On i Uzvišen. Od one dvojice sluga i putnika jedan je pobožan, obavlja svoj namaz sa željom i poletom, dok je drugi nemaran i ne obavlja namaz.

Dvadeset i četiri zlatnika su dvadeset i četiri sahata svakog dana života.

Onaj izuzetni posjed jeste Džennet, dok je spomenuti terminal – kabur.

Ono dugotrajno putovanje ljudski je životni put prema kaburu, odlazak do proživljenja te kretanje prema kući vječnosti. Putnici koji stupaju ovom dugačkom stazom prevaljuju je na različite načine, svako prema svojem djelu i bogobožnosti. Neki od bogobožnih prijeđu za jedan dan razdaljinu za koju trebaju hiljade godina putovanja, poput munje; drugi u jednom danu prevale razdaljinu za koju treba pedeset hiljada godina putovanja, kao u mašti. Kur'ani-Azim na ove dvije činjenice ukazao je u dva ajetikerima.

Što se tiče one putničke karte, to je namaz. Za obavljanje pet dnevnih namaza, zajedno s njihovim abdestom, nije potrebno više od jednog sahata vremena!

Koja li je šteta za onog ko svoja dvadeset i tri sahata potroši na ovaj kratkotrajni dunjalučki život, a da preostali jedan sahat ne utroši na onaj dugovječni i trajni život?! Kakav li je samo on očigledni nasilnik prema samom sebi i koliko li je on jadan i bezuman?!

Da protrati polovinu imovine na kocku i igre na sreću – u kojoj s njim učestvuje bar hiljadu ljudi – on smatra normalnom stvari, iako su mu izgledi za dobitak tek u odnosu jedan naprema hiljadu. Pa, onda, ako neko odbije uložiti samo jedan od dvadeset i četiri dijela imovine u korist garantiranog dobitka i osvajanja vječne riznice, uz devedesetdevetpostotnu vjerovatnoću dobitka, zar takvo što nije daleko od pameti i nespojivo s mudrošću? Zar to ne uviđa svako ko sebe smatra razboritim?

Namaz je sam po sebi najveći odmor za duh, srce i um sveukupno, a usto, ne predstavlja opterećenje ni za tijelo. Povrh svega toga, i ostala dozvoljena ovosvjetska djela osobe koja održava namaz, uz ispravan nijjet, postaju poput ibadeta Allahu. Onaj, dakle, ko obavlja namaz, u prilici je sav svoj životni kapital prebaciti za ahiret te kroz ovaj prolazni život steći vječno življenje.

RIJEČ PETA

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ

“U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!”

“Allah je zaista na strani onih koji se Allaha boje i grijeha klone i koji dobra djela čine.” (En-Nahl: 128)

Ako hoćeš vidjeti kako je obavljanje namaza i izbjegavanje teških grijeha istinska dužnost koja dolikuje čovjeku te prirodni rezultat doličan njegovog stvaranja, poslušaj sljedeću pripovijetku kao kratku ilustraciju i razmisli o njoj.

U vrijeme mobilizacije u istoj vojnoj formaciji bila su dva vojnika. Jedan od njih bio je obučen za svoju dužnost te dosljedan u izvršavanju obaveza, a drugi nije poznao svoje dužnosti i slijedio je svoje prohtjeve. Savjesni poznavalac dužnosti svu je svoju pažnju posvećivao zahtjevima obuke i ratne situacije te uopće nije brinuo o životnim potrebama i opskrbi, a budući da je shvatio da njegovo izdržavanje, briga za njegov položaj, snabdijevanje opremom, njegovo njegovanje u slučaju da oboli, pa čak i stavljanje zalogaja u njegova usta, ukoliko ustreba – obaveza je države. A njegova temeljna obaveza isključivo je osposobiti se za rat, s tim da mu ni takvo što ne uskraćuje mogućnost obavljanja priprema, kao i

nekih svakodnevnih poslova kao što su, naprimjer, kuhanje ili pranje suđa. A ukoliko bi ga u toku tog rada neko upitao šta radi, rekao bi da dobrovoljno obavlja neke državne poslove, i ne bi odgovorio da takvo što obavlja u cilju osiguranja egzistencije.

Drugi vojnik, početnik koji misli samo na hranu, nije mario niti za obuku niti za ratovanje. Govorio je: "To je državna stvar, šta mene briga?". Bavio se sobom i svojim preživljavanjem te je brinuo samo za svoje snabdijevanje, napuštajući čak i jedinicu, a kako bi se bavio trgovanjem po pijacama.

Njegov savjesni kolega jednog dana rekao mu je:

"Brate, tvoja osnovna dužnost jeste obuka i pripremanje za rat, zbog toga i jesi doveden ovdje. Osloni se na vladara i mirno se pouzdaj u njega u pogledu izdržavanja, on te neće ostaviti da gladuješ, jer to je njegova dužnost i posao. Osim toga, ti si slab i siromašan, sam ne možeš upravljati svojim životnim poslovima, a uza sve to, pa mi smo usred ratnih vremena i na poprištu rata! Bojim se da te ne optuže za neposluh prema njihovim zapovijedima, pa da na tebe sruče rigoroznu kaznu!"

Zbilja, dvije se dužnosti jasno ukazuju pred nama.

Prva je dužnost vladara, a ona jeste u tome da nas izdržava. Ponekad se on nama posluži bez nadoknade u izvršenju te dužnosti.

Druga je naša dužnost, a ona je obuka i priprema za rat, dok nam vladar, pritom, daje pomoć i nužna pomagala.

Pa, kad nemarni vojnik ne bi poslušao riječi ovog iskusnog mudžahida, shvataš koliko bi bio na gubitku, izložen opasnosti i pogibelji?!

O moj lijeni nefsu! Ono poprište što se neprestano potresa od rata jeste život na ovom uzburkanom dunjaluku, a ona armija organizirana po formacijama jesu generacije čovječanstva. Dotična jedinica jeste muslimansko društvo u ovom stoljeću. Od ova dva vojnika, jedan je čovjek koji poznaje i izvršava svoje farzove, kloneći se teških grijeha; to je taj bogobojazni musliman koji ratuje protiv svojeg nefsa i šejtana, i to iz bojazni od upadanja u činjenje grešaka i grijeha. Drugi je, opet, gubitnik grešnik koji trči za životnim interesima, idući čak do granica prigovarivanja istinskom Opskrbitelju te koji uopće ne mari ukoliko na putu stjecanja životnog zalogaja propusti farzove i nagazi na grijehe. Potom, obuka i instrukcije jesu ibadeti, prije svega, namaz. Rat je, borba čovjekova sa svojim nefsom i prohtjevima, izbjegavanje griješenja i sramnog ponašanja te odupiranje ljudskim i džinskim šejtanima kako bi čovjek izbavio svoje srce i duh ujedno od vječne pogibelji i očiglednog bankrota.

Što se tiče onih dviju dužnosti, prva je dodjela i održanje života, dok je druga služenje njegovom

Dodjeliteľju i Uzgojiteľju, traženje od Njega, pouzdanje u Njega i smirenost uz Njega.

Uistinu, Onaj Koji je podario život koji je čudotvorno djelo Es-Samedā i nadnaravna mudrost gospodarenja, jeste Onaj Koji taj život nafakom opskrbljuje i održava ga, i ne može biti niko drugi osim Njega.

Želiš li dokaz? Najsićušnija i najprostija živa bića opskrbljena su najboljom i najbogatijom opskrbom (poput, recimo, riba ili crva u voću), kao što se i najnemoćnija i najnježnija stvorenja hrane najljepšom i najkvalitetnijom opskrbom (poput dojenčadi i mladunčadi).

U cilju razumijevanja toga kako stjecanje opskrbe ne dolazi sposobnošću i htijenjem, nego na osnovu slabosti i nemoći, dovoljno ti je da napraviš usporedbu između lukavih lisica, priglupih riba ili između nejake mladunčadi i grabljivih zvijeri, kao i između nepokretnog drveća i životinja.

Stoga je onaj ko napusti namaz radi brige o preživljavanju poput onog vojnika koji napušta svoju obuku i rov, a kako bi prosio i skitao po čaršiji, dok je postupak onog ko obavlja namaz, ujedno ne zaboravivši svoje sljedovanje opskrbe, te koji za njom traga u kuhinji Plemenitog Opskrbitelja, a kako ne bi bio na teretu drugima, pohvalan čin, ustvari, takvo što jeste čin ljudskosti i otmjenosti te, također, jedan vid ibadeta.

Osim toga, čovjekova narav i rafinirane sposobnosti koje je Allah pohranio u njega dokaz su da je on stvoren za ibadet. Jer, moćima koje su u njega ugrađene i aktivnostima koje obavlja za održanje svojeg dunjalučkog života ne dopijeva niti do nivoa najobičnijeg vrapca. Ali, s gledišta znanja, te siromaštva i nemoći koji se osjećaju naspram Allaha, a isti su potrebni zbog duhovnog i ahiretskog života, čovjek je suveren i gospodin među stvorenjima, zahvaljujući svojoj spoznaji Allaha, ovisnosti o Njemu i robovanju Njemu.

Pa, o moj nefsu, ako dunjalučki život postaviš za svoj krajnji domet i ako sve napore uložiš na tom putu, doći ćeš u poziciju najobičnijeg vrapca.

Međutim, ukoliko ahiretski život postaviš za svoj željeni cilj, uzevši ovaj dunjalučki život samo kao sredstvo i običnu njivu za postizanje tog cilja, te ako se založiš na pravi način, doći ćeš u položaj gospodina svega živog i cijenjenog roba kod svojeg Plemenitog Gospodara te ćeš biti počasni i ugledni musafir na dunjaluku.

Pred tobom su, dakle, dvije staze; izaberi koju želiš. A od Milostivog Gospodara zatraži uputu i uspjeh.

RIJEČ ŠESTA

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ
بِأَنَّهُ لَهُمُ الْجَنَّةُ

“U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!”

“Allah je od vjernika kupio živote njihove i imetke njihove, u zamjenu za Džennet.” (Tevbe: 111)

Želiš li shvatiti to kako je prodaja života i imovine Uzvišenom Allahu robovanje Njemu i vojništvo na Njegovom putu, odnosno najunosnija i najčasnija trgovina, poslušaj, onda, sljedeću pripovijetku kao kratku ilustraciju.

Jednom je jedan vladar dvojici svojih podanika na čuvanje i u emanet povjerio po jednu prostranu farmu na kojoj se nalazi fabrika, mehanizacija, alati, oruđe, životinje i ostale potrepštine. Desilo se to da je upravo tad bilo vrijeme žestokog rata i ništa nije bilo sigurno; sve je bilo izloženo promjeni ili propasti. Vladar je toj dvojici, iz svoje milosti i dobrote, poslao sebi bliskog čovjeka, zajedno s nalogom punim samilosti, a kako bi im saopćio poruku:

“Prodajte mi to što sam vam povjerio u emanet, da ga sačuvam za vas, da ne ode u prah i pepeo u

ovom pogubnom vremenu, a ja ću vam ga ponovo vratiti u još boljem stanju, čim rat prođe. Dobro ću vam platiti, isto kao da je taj emanet vaše vlasništvo. Te mašine, fabrika i alati koje su u vašem posjedu bit će sada upotrijebljene na mojem radilištu, u moje ime i s mojim jamstvom. Cijena će im porasti hiljadostruko, a, usto, sva će dobit, također, biti vraćena vama. Ja ću umjesto vas osigurati sve troškove i dažbine, jer ste vi slabi i siromašni, te ne možete snositi troškove poslovanja. A vama ću povratiti sav prihod i urod, s tim da ću sve držati kod vas, da se njima koristite i u njima uživajte, sve dok ne završite vojnu službu.

Dakle, u pet stvari vam je sigurna dobit potpuna.

Ukoliko, međutim, to ne prodate meni, sve što imate neizbježno će nestati, jer i sami vidite da niko nije u stanju zadržati to što ima. Bit ćete uskraćeni za onu visoku cijenu, a skupocjeni i osjetljivi alati, precizne mjerne sprave i bogati rudnici bit će zapušteni i potpuno će izgubiti vrijednost zbog njihove neupotrebe u naprednim radovima. Sami ćete snositi administrativne troškove, a osim toga i posljedice pronevjere emaneta. Tih je pet gubitaka u samo jednom paketu.

Povrh svega toga, spomenuta kupoprodaja podrazumijeva i to da će onaj ko prihvati prodaju biti slobodan, kao moj lični vojnik koji nastupa u

moje ime, umjesto da postane obični zarobljenik i ratni plijen.”

Dva su čovjeka pomno saslušala ove lijepe riječi i časni carski nalog. Umni i razboriti od njih dvojice reče:

“Saslušah i poslušah carski nalog, i slažem se da prodam, i k tomu još, po hiljadu puta zahvaljujem.”

Drugi, opet, zabludjeli, uzoholjenog nefsa, umislio je to da njegov posjed nikad neće biti uništen, nesvjestan vremenskih prevrata i dunjalučkih previranja, te reče:

“Nipošto! Ko je taj vladar? Neću prodati svoje vlasništvo niti poremetiti svoje zadovoljstvo!”

Dani su prolazili. Prvi čovjek došao je na položaj na kojem su mu svi pozavidjeli. Stekao je padišahovo zadovoljstvo, te ga je padišah udostojio života u svojem prelijepom dvoru te uživanja u njegovoj naklonosti i dobročinstvu. Drugi je, opet, podnosio najteža iskušenja, na način da su ga zbog njegovog stanja sažalijevali svi ljudi, i još su govorili: “On to zaslužuje!” Jer, on je taj koji je sam sebe uvalio u gorku patnju, a kao posljedicu greške koju je počinio, pa mu, stoga, niti je potrajalo zadovoljstvo niti se održala imovina.

Pa, o moj nefsu, koji si sklon strastima, progledaj kroz prizmu ove pripovijesti u lice očigledne istine. Onaj vladar Vladar je bespočetnosti i vječnosti, On je tvoj Gospodar i

Stvoritelj. Ona njiva, mehanizacija, alati i sprave jesu tvoj posjed u toku dunjalučkog života, od tijela, duha i srca, i u njima sluha, vida, razuma i imaginacije, dakle – sva osjetila, vanjska i unutarnja. A onaj časni izaslanik naš je sejjid Muhammed, s.a.v.s. Razgovijetni vladarski nalog jeste Kur'ani-Kerim, koji ovu kupoprodaju i unosnu trgovinu oglašava u ajeti-kerimu:

اِنَّ اللّٰهَ اشْتَرٰى مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَ اَنْفُسَهُمْ وَاَمْوَالَهُمْ
بَاَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ

“Allah je od vjernika kupio živote njihove i imetke njihove, u zamjenu za Džennet.” (Tevbe: 111)

Nemirno poprište i razorni rat lice je ovog dunjaluka, jer u njemu nema ni mira ni stabilnosti, on se neprestano mijenja i kvari, a što čovjeku uporno nameće pitanje: “Sve što imamo, ne ostaje u našim rukama, nego nestaje i iščezava. Zar ne postoji tome lijek? Zar ne postoji način da se ova prolaznost preobrati u vječnost?!”

I dok je čovjek uronio u to razmišljanje, začuje nebeski odjek Kur'ana kako se razliježe horizontima, a koji mu govori: *Da, postoji! Štaviše, to je jedan lahki i jednostavni izlaz u kojem postoji dobit u pet etapa.*

Pitanje: A šta je to?

Odgovor: Prodaja emaneta njegovom Stvarnom Vlasniku, jer u toj je prodaji peterostruka dobit u jednoj transakciji.

Prva dobit: Prolazna imovina dobija trajnost. Jer, prolazni život koji se preda Živom, Opstojnom i Vječnom, i koji se utroši na Njegovom Putu, pretvara se u trajni i vječni život. On daje vječne plodove. Tad minute života, poput sjemenja i koštica, naizgled iščeznu i propadnu, no u svijetu vječnog života procvjetaju blistavim cvjetovima blagostanja i urode sočnim plodovima, i u svijetu berzaha daju svijetli i prijatni prizor.

Druga dobit: Iznos cijene je Džennet.

Treća dobit: Do hiljadu puta poraste vrijednost i poskupi cijena svakog organa i osjetila.

Tako, naprimjer, razum je jedan organ i sredstvo: Ako ga ne prodaš Allahu i ne upotrijebiš ga na Njegovom Putu, nego ga koristiš za podavanje strastima i nefsu, on se pretvori u zloćudan, neugodan i uznemiravajući organ, jer ti natovari patnje nesretne prošlosti i strepnju od užasne budućnosti te se sroza do niskosti štetnog i zloćudnog instrumenta. Zato se grešnik, kako bi pobjegao od životne stvarnosti, baca u zabavu ili u opijanje, a da bi se izbavio od pritisaka i upozorenja svojeg uma. Ukoliko se razum proda Allahu i upotrijebi na Njegovom Putu i Njega radi, on postaje magični ključ koji pootvara bezbroj trezora Božanske milosti i riznica gospodarske mudrosti u ovom svemiru. Time se razum uzdiže do nivoa gospodarskog vodiča koji svojeg posjednika priprema za vječno blagostanje.

Ili, naprimjer, oko je osjetilo, prozor kojim duh posmatra ovaj svijet; ako ga ne upotrijebiš na

Allahovom Putu, nego ga koristiš za svoj nefš i strasti, ono se, nagledavši se nekih kratkotrajnih i nestalnih prizora ljepote, unizi do pozicije niskog sluge i svodnika, a što pobuđuje strasti i pohotnost nefsa. Ali, ukoliko ga prodaš njegovom Stvoritelju Koji sve vidi i ukoliko ga koristiš u okviru granica koje je On dozvolio, tad oko postaje promatrač, čitalac ove knjige svemira i svjedok nadnaravnosti Gospodarevog stvaranja u svemu postojećem, te biva kao jedna pčelica među cvijećem Božanske milosti u zemaljskom vrtu.

Ili, naprimjer, ako čulo okusa, smješteno u tvojem jeziku, ne prodaš njegovom Mudrom Tvorcu, nego ga koristiš samo za želudac i nefš, ono pada do dna na nivo vratara i konjušara na vratima želudačne konjušarnice i fabrike, te njegova vrijednost opada. Ako ga prodaš Plemenitom Opskrbitelju, položaj mu raste do stepena vrsnog nadzornika trezora Božanske milosti i zahvalnog kontrolora kuhinje Vječne moći.

Pa, o razumu, pazi: Gdje je jedan zloćudni instrument u odnosu na ključ svemirske riznice?

I, o oko, dobro progledaj: Gdje je poniženo i sramno svodnik, a gdje onaj učeni posmatrač Božanske biblioteke?

I, o jeziku, dobro kušaj i reci: Gdje je jedan konjušar i portir zanatske radnje u odnosu na nadzornika riznice Božanske milosti?

Ako i ostale organe i osjetila vagaš po istom obrascu, ti ćeš shvatiti kako vjernik, uistinu, stječe odlike koje su dostojne Dženneta, kao što i nevjernik stječe svojstvo prikladno za Džehennem. Ova pravedna nagrada, odnosno kazna, dodijeljena je samo zato što vjernik svojim imanom koristi emanet svojeg Stvoritelj, u Njegovo ime i u domenu onog što Njemu udovoljava, dok nevjernik, pak, pronevjerava emanet i koristi ga da ugodi svojoj strasti i duši što nagoni na zlo.

Četvrta dobit: Čovjek je slab, a njegove teškoće i nedaće mnogobrojne su; i siromašan je, a njegove potrebe u stalnom su porastu; i nemoćan je, a životne obaveze su mu preteške. Pa, ukoliko se čovjek ne pouzda i ne osloni na Visokog i Moćnog, i ukoliko Njemu ne prepusti komandu i uz Njega se ne smiri, u svojoj duši podnositi će trajnu bol te će se daviti u patnji i u uzaludnim mukama. Postat će ili pijanica ili svirep čovjek.

Peta dobit: Jedinstveni je stav svih stručnjaka i ljudi od vizije i duhovnih iskustava to da se ibadeti, zikrovi i učenje tesbiha, a koje vrše čovjekovi organi postupajući po onom čime je Allah, dž.š., zadovoljan, pretvaraju u ugodne i ukusne džennetske plodove, kojima ćeš biti poslužen u vrijeme kad ti oni budu najpotrebniji.

U ovoj je trgovini, dakle, velika dobit u pet mahova, pa ako je ne poduzmeš, bit ćeš osiromašen za sve te dobiti, a uz to ćeš i doživjeti pet sljedećih gubitaka.

Prvi gubitak: Imovina i potomstvo koje voliš, naslade nefsa u koje si zaljubljen i sav život i mladost kojima se diviš, propast će i definitivno će nestati, a iza sebe, tebi na vrat, ostavit će svoje grijehe i patnje.

Drugi gubitak: Bit ćeš kažnjen zbog pronevjere emaneta, zato što si korištenjem najdragocjenijih sredstava i organa u najsramnije svrhe sam sebi počinio nasilje.

Treći gubitak: Potvorio si i krivotvorio Božansku mudrost, i to time što si sveo sve uzvišene ljudske instrumente i sposobnosti na najniži nivo životinje, pa i još niže od toga.

Četvrti gubitak: Uvijek ćeš stradati i trpjeti te ćeš stalno stenjati pod udarcima rastanka, nestanka, natovarivši na svoja iznurena pleća teško breme, iako si nejak i siromašan.

Peti gubitak: Divne darove Milostivog – kao što su razum, srce, oko i slično tome – dobio si zato da bi priskrbio ono što ti je potrebno za vječno blagostanje te kako bi postavio temelje tom vječnom životu, a ti si ih preobratio i izopačio u uvredljive i ružne oblike koji ti otvaraju vrata Džehennema!

A sad pogledajmo samu kupoprodaju! Da li je ona zbilja toliko mukotrpna, pa je mnogi, stoga, izbjegavaju?

Nikako, i ponovo, nikako! U njoj uopće nema niti zamora niti tereta. Jer, oblast dozvoljenog široka je i prostrana, dovoljna za uživanje, opuštenost,

sreću i veselje. Nema razloga upuštati se u nedozvoljeno. Pa i ono što nam je Allah stavio u obavezu, lahko je i neznatno. Služiti Allahu i biti Njegov vojnik samo po sebi jedna je velika i neopisiva čast.

Ono što moraš jeste to da budeš odlučan vojnik, odnosno to da započinješ u ime Allaha, radiš u ime Allaha, uzimaš i daješ u Njegovo ime i na Njegovom Putu, kao i to da se krećeš i smiruješ unutar granica dozvoljenog. Ako i pogriješiš, otvorena su ti vrata traženja oprosta, pa Mu se skrušeno obrati i reci:

Moj Allahu, oprosti nam naše grijehе, primi nas među Svoje robove, učini nas povjerljivim u svemu što si nam dao na povjerenje, sve do dana našeg susreta s Tobom, amin!

RIJEČ SEDMA

آمَنْتُ بِاللَّهِ وَ بِالْيَوْمِ الْآخِرِ

Âmentü billâhi ve bi'l-yevmi'l-âhir
Vjerujem u Allaha i u Sudnji dan!

Jesi li voljan razumjeti to da su vjerovanje u Allaha i u Sudnji dan dva najdragocjenija ključa koja ljudskom duhu razrješavaju nedokučivu tajnu i enigmu svemira te pred njim otvaraju vrata sreće i ugođe? I kako to da su strpljivo čovjekovo oslanjanje na svojeg Stvoritelja i zahvalno očekivanje od svojeg Skrbitelja dva najkorisnija i najblagotvornija lijeka?! I to da su slušanje učenja Kur'ani-Kerima, slijeđenje njegovih propisa, obavljanje namaza i odbacivanje teških grijeha najvrednije namirnice za ahiret i najblistavija svjetlost u kaburu te najlakša propusnica na putovanju u vječnost; ako si, dakle, voljan razumjeti sve te stvari, poslušaj sljedeću pripovijetku kao kratku ilustraciju!

U ratu je jedan vojnik zapao u kritičnu i bezizlaznu situaciju te u zabrinjavajući položaj. Zadobivši dvije strahovite rane s lijeve i s desne strane, bio je nadohvat grabežljivog lava koji samo što nije s leđa skočio na njega. Ispred njega su, opet, bila vješala na kojima su likvidirani svi oni koje on voli i koji su mu dragi, a ona, eto, očekuju i njega, dok je, povrh svega, pred njim bio

dug i mukotrpan put u progonstvo, i pored njegovog očajnog i bolnog položaja! I dok je taj jadnik u beznađu bio udubljen u razmišljanje o svojem groznom stanju, pojavi se jedan odličnik poput Hidra, a.s., s licem koje se presijavalo od nura i pokazujući udesno, obrati mu se:

“Ne gubi nadu i ne očajavaj! Poučit ću te dvama zapisima; ako ih pravilno primijeniš, onaj lav pretvorit će se u pitomog konja poslušnog tebi, a vješala će se preobraziti u udobnu i finu ljuljačku za odmor i uživanje. Dat ću ti i dva lijeka; ako ih pravilno koristiš, tvoje gnojne rane razvit će se u dva mirisna cvijeta, u ruže Muhammedove, s.a.v.s. Osigurat ću ti i kartu za putovanje, a s kojom razdaljinu od jedne godine putovanja možeš prevaliti za samo jedan dan, kao na krilima! Ako ne vjeruješ u ovo što ti govorim, isprobaj jedanput i uvjeri se u istinitost i vjerodostojnost rečenog.” Vojnik iskuša nešto od tog i vidje da je to tačno i istinito.

Zaista i ja, siroti Said, vjerujem mu, jer sam to donekle iskusio i vidio da je takvo što stvarno i sušta istina.

Vojnik, zatim, najednom ugleda jednog neozbiljnog i prepredenog čovjeka – kao da je sami šejtan – kako mu prilazi s lijeve strane noseći kitnjavi dekor, privlačne slike i primamljiva opojna sredstva te, zaustavivši se kod njega, pozva ga:

“Hodi meni, prijatelju, da se zajedno zabavimo, da uživamo u slikama ovih ljepotica, da se

raspoložimo i naslušamo raznih pjesama i muzike i da se nasladimo ovim ukusnim jelima. Ha, kakvo je to mrmljanje koje ponavljaš?!”

“To je zapis i tajna!”

“Ostavi se te nerazumljive stvari, nemoj nam kvariti užitak i ugodnost! Ha, a šta ti je to u ruci?”

“Lijek!”

“Baci to, ti si zdrav i čio, nije ti ništa! Ovo nam je vrijeme raspoloženosti, ugodnosti i uživanja. A kakva ti je to karta s pet oznaka?”

“To je karta za putovanje i službeni nalog za obavljanje dužnosti!”

“Pocijepaj je, ne treba nam putovanje u ovo rascvalo proljeće!”

Tako je nastojao svakom podlošću i trikovima uvjeriti vojnika, te se jadnik već počeo pomalo priklanjati njegovom govoru.

Tačno, čovjek je podložan prijevari. I ja sam jednom bio prevaren od strane ovakvog podlaca.

Iznenada se s njegove desne strane razliježe glas poput grmljavine, s upozorenjem:

“Nemoj da bi se prevario, i reci tom pokvarenom prevarantu:

‘Ako možeš ubiti onog lava iza mene, ukloniti vješala ispred mene, iscijeliti moje dvije teške rane s desne i s lijeve strane te opozvati moje dugačko i zamorno putovanje, dakle, ako imaš načina i puta da učiniš sve to, hajde, onda, pokaži mi! Pokaži šta možeš, da te vidimo, a nakon toga

možeš me pozivati na zabave i veselje. U protivnom, umukni, ti bezumniče, neka govori ovaj uzvišeni čovjek – što liči na Hidra – i neka kaže šta želi.”

O nefsu moj, koji oplakuješ ono čemu si se smijao u vrijeme svoje mladost! Onaj jadni i zaglibljeli vojnik si ti, odnosno to je čovjek; onaj lav jeste smrtni čas; ona vješala su smrt, odlazak i rastanak koje će iskusiti svako. Danonoćno, jedan za drugim, od nas se opraštaju i nestaju naši voljeni. Od dvije duboke rane, prva je neugodna nemoć čovjekova koja nema granica, a druga je bolno ljudsko siromaštvo koje nema kraja. Što se tiče progonstva i dugačkog putovanja, to je dugotrajno putovanje ispita i provjere ovog čovjeka, a koje kreće iz svijeta duhovnosti, prolazi kroz matericu majke, djetinjstvo, zatim kroz starost, dunjaluk, pa mezar i berzah, te proživljenje i sirat-ćupriju, a dva zapisa su vjerovanje u Allaha i u Sudnji dan.

Tačno, djelovanjem ovog zapisa smrt se od lava pretvara u poslušnog konja i poprima oblik Buraka koji vjernika izvodi iz dunjalučkog zatvora u džennetsku bašču, i pred Milostivog. Stoga su savršeni ljudi, osvjedočivši se u stvarnost, voljeli smrt i priželjkivali je i prije njezinog dolaska. Osim toga, nestajanja i rastanci, izumiranja i smrti, te prolazak vremena koji su poput pogubnog vješala, ovim imanskim zapisom poprima oblik sredstva, koje čovjeku, kroz obnavljanje svega, daje poticaj za zbiljsko viđenje,

a čak je i polazište dubokog razmišljanja o svakovrsnim vidovima i raznolikim vrstama nadnaravnog stvaranja Uzvišenog Stvoritelja, o zadivljujućim djelima Njegove moći, kao što je, istovremeno, i ukazivanje na Njegovu milost i njezino sagledavanje sa savršenim uživanjem i ushićenjem; jednako kao što i izmjena i obnavljanje ogledala što ukazuju na sunčev spektar i smjena kadrova na kinematografskom platnu, rezultiraju nastankom još privlačnijih ljepših i dopadljivijih prizora.

A što se tiče ona dva lijeka, prvi od njih jeste pouzdavanje u Allaha, ali i odlika strpljivosti, dakle, oslanjanje na moć Plemenitog Stvoritelja, kao i povjerenje u Njegovu mudrost. Da li je takvo što zbilja tako? Jeste! Zaista, zbog čega bi očajavao i uznemiravao se neko ko se s ličnom kartom “nemoći” oslanja na Apsolutnog Vladara svemira, i u čijim rukama je komanda *كُنْ فَيَكُونُ* “*Budi, i ono bude*”? Naprotiv, on je čvrst i pred najžešćim poteškoćama, pouzdan u Allaha, svojeg Gospodara te on mirne duše i rasterećenog srca ponavlja:

إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ “*Mi smo Allahovi i Njemu ćemo se vratiti.*”

Tačno, onaj ko je spoznao Allaha osjeća slast u svojoj nemoći i strahovanju od Allaha, a zbilja i u strahu ima zadovoljstva! Pa, ako bismo i dojenče od jedne godine, pod pretpostavkom da

posjeduje razbor i moć govora, upitali: "Koje je za tebe najugodnije i najslađe stanje?", vjerovatno bi njegov odgovor bio: "To je kad shvatim svoj strah, pa se od majčinog blagog udarca upozorenja sklonim i ponovo privijem u majčino krilo." A milost i nježnost svih majki tek je jedan odsjaj samo jednog od odraza neizmjerne Božanske milosti.

Stoga su oni čiji je iman usavršen pronašli slast nad svim drugim slastima u nemoći i strahovanju od Allaha, na način da su se potpuno odrekli posjedovanja bilo kakve snage i moći, odnosno svojom nemoći prionuli su uz Njega i samo kod Njega zatražili utočište, prinoseći, pritom, svoju nemoć i strah kao svoje posrednike i zagovornike kod Uzvišenog Tvorca.

Drugi lijek jeste dova, odnosno traženje uz zahvalu i osjećaj zadovoljstva te pouzdanja u milost Milostivog Opskrbitelja. Da li je takvo što zbilja tako? Jeste! Zaista, nekome ko je musafir Onog Koji je lice Zemlje prostro kao jednu sofru krcatu blagodatima, a proljeće uredio poput buketa cvijeća te ga postavio pored ove domaćinske sofre, pa ga čak i rasporedio po njoj, odnosno nekome ko je, dakle, musafir kod Ovog Dobrog i Plemenitog, kako može siromaštvo pričiniti patnju i teškoću? Naprotiv, on svoje siromaštvo i neimaštinu prihvaća kao jedan vid apetita prema blagodatima te nastoji pojačati tu neimaštinu, na način na koji neko nastoji pojačati apetit. U ovome valja pronalaziti objašnjenje

činjenice da su se savršeni ljudi hvalisali i ponosili svojim siromaštvom. (Nemoj nipošto pogrešno shvatiti to što nazivamo siromaštvom; ono je poticanje ljudskog osjećaja potrebe za Allahom, dž.š., i taj osjećaj siromaštva isključivo je pred Njim i traženje samo od Njega; smisao mu svakako nije pokazivanje neimaštine ljudima te podilaženje njima uz molećivo i moljakavo prošenje od njih.)

Što se tiče onog dokument, odnosno službenog naloga ili karte, takvo što zapravo je obavljanje farzova, prije svega pet namaza, kao i izbjegavanje teških grijeha. Da li je takvo što zbilja tako? Jeste! Zaista, svi stručnjaci i ljudi od očevida, i svi oni koji posjeduju duhovna iskustva i moć otkrovenja, od istančanih učenjaka do dobrih evlija, složni su da potrepštine i zalihe na putu neprolaznosti i vječnosti, kao i svjetlo na tom dugotrajnom i tamnom putovanju, i njegov Burak, mogu se postići jedino poštivanjem zapovijedi iz Kur'ani-Kerima, odnosno udaljavanjem od onog što je zabranjeno. U protivnom, ni znanje ni filozofija ni vještina, ali ni mudrost na tom putu nemaju nikakve vrijednosti; njihovo je svjetlo samo do vrata mezara.

Pa, o moj lijeni nefsu, ako si razborit i ako ti se pamet nije iskvarila, shvatit ćeš koliko je lahko, ugodno i jednostavno obavljanje pet dnevnih namaza, kao i izbjegavanje sedam teških grijeha, i koliko su ogromne i važne koristi i plodovi od toga! I reci onom ko te navodi na grijеšenje,

besposlicu i maloumlje, kao i onom poganom i podlom šejtanu:

Ako imaš oružje da ubiješ smrt i da odstraniš prolaznost s dunjaluka, i ako imaš lijek da otkloniš nemoć i siromaštvo kod čovječanstva te način da zauvijek zatvoriš vrata groba, samo reci, pa ću te poslušati i pokoriti ti se! U protivnom, zanijemi! Kur'ani-Kerim iščitava ajete čitavog postojanja u ovoj monumentalnoj džamiji svemira. Poslušajmo, dakle, njega, prosvijetlimo se njegovim nurom, postupimo po njegovoj časnoj uputi, i to na način da nam jezik bude natopljen njegovim zikrom i učenjem.

Tačno! Sav govor njegov je govor. On je istina, dolazi od Hakka, govori samo istinu, pokazuje istinu i širi svijetlo znamenje mudrosti.

اللَّهُمَّ نَوِّرْ قُلُوبَنَا بِنُورِ الْإِيمَانِ وَالْقُرْآنِ اللَّهُمَّ اغْنِنَا بِالْإِفْتِقَارِ
إِلَيْكَ وَلَا تَفْقُرْنَا بِالْإِسْتِغْنَاءِ عَنْكَ تَبَرَّأْنَا إِلَيْكَ مِنْ حَوْلِنَا وَقُوَّتِنَا
وَالْتَجَنُّنَا إِلَى حَوْلِكَ وَقُوَّتِكَ فَاجْعَلْنَا مِنَ الْمُتَوَكِّلِينَ عَلَيْكَ
وَلَا تَكِلْنَا إِلَى أَنْفُسِنَا وَاحْفَظْنَا بِحِفْظِكَ وَارْحَمْنَا وَارْحَمِ
الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَصَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ
وَنَبِيِّكَ وَصَفِيِّكَ وَخَلِيلِكَ وَجَمَالِ مُلْكِكَ وَمَلِيكَ صُنْعِكَ
وَعَيْنِ عِنَايَتِكَ وَشَمْسِ هِدَايَتِكَ وَلِسَانِ حُجَّتِكَ وَمِثَالِ رَحْمَتِكَ
وَنُورِ خَلْقِكَ وَشَرَفِ مَوْجُودَاتِكَ وَسِرَاجِ وَحْدَتِكَ فِي كَثْرَةِ

مَخْلُوقَاتِكَ وَكَاشَفِ طَلْسِمَ كَائِنَاتِكَ وَدَلَّالِ سُلْطَنَةِ رُبُوبِيَّتِكَ
وَمُبَلِّغِ مَرْضِيَّاتِكَ وَمُعَرِّفِ كُنُوزِ أَسْمَائِكَ وَمُعَلِّمِ عِبَادِكَ
وَتَرْجُمَانِ آيَاتِكَ وَمِرَاةِ جَمَالِ رُبُوبِيَّتِكَ وَمَدَارِ شُهُودِكَ
وَإَشْهَادِكَ وَحَبِيبِكَ وَرَسُولِكَ الَّذِي أَرْسَلْتَهُ رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ وَعَلَى
إِلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ وَعَلَى إِخْوَانِهِ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالْمُرْسَلِينَ وَعَلَى
مَلَائِكَتِكَ الْمُقَرَّبِينَ وَعَلَى

عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ أَمِينَ

Moj Allahu, prosvijetli naša srca nurom imana i Kur'ana. Moj Allahu, obogati nas ovisnošću o Tebi, a nemoj nas osiromašiti osjećajem neovisnosti o Tebi; odvoji nas od naše snage i moći, i skloni nas pod okrilje Tvoje snage i moći; učini da se oslanjamo na Tebe, a ne prepusti nas nama samima; sačuvaj nas pod Svojom zaštitom, smiluj se nama i smiluj se mu'minima i mu'minkama.

I Tvoj salavat i selam neka je na našega sejjida Muhammeda, Tvojeg roba, vjerovjesnika, odabranika, miljenika, ljepotu Tvojeg carstva, vladara Tvoje tvorevine, oko Tvoje brižljivosti, sunce Tvoje upute, jezik Tvoje ljubavi, uzor Tvoje milosti, svjetlo Tvojeg stvaranja, plemstvo Tvojih bića, svjetiljku Tvoje jednoće u mnoštvu Tvojih stvorenja, otkrovitelja zapisa Tvojeg svemira, obznaničelja Tvojeg gospodarenja, dostavljača

znanja o onom što Tebi ugađa, predstavljača riznica Tvojih imena, učitelja Tvojih robova, tumača Tvojih ajeta, ogledalo ljepote Tvojeg gospodarenja, stjecište Tvojeg prisustva i osvjedočenja, Tvojeg miljenika i poslanika kojeg si poslao kao milost svim svjetovima; i na njegovu porodicu i Ashabe sve skupa, i na njegovu braću vjerovjesnike i poslanike, i na bliske meleke, i na Tvoje dobre robove, amin!

RIJEČ OSMA

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ * إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ
الْإِسْلَامُ

“U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!”

“Allah je – nema drugog boga, samo On postoji.”
(El-Bekara: 255)

“Allahu je prava vjera jedino – islam.” (Ali Imran: 19)

Želiš li shvatiti šta je to dunjaluk i kakva je uloga ljudskog duha u njemu te koja je vrijednost vjere u čovjeku, kao i to kako je moguće da bi se, ukoliko ne bi bilo istinske vjere, dunjaluk izopačio u jezovitu tamnicu, i to da je bezbožna osoba najnesretnije stvorenje, i da ono što razrješava zapis svijeta i njegovu zapanjujuću zagonetku, odnosno ono što izbavlja ljudski duh iz tmine jeste:

“O Allahu, la ilahe illallah”? لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ , يَا اللَّهُ

Dakle, poželiš li shvatiti sve to, poslušaj onda sljedeću pripovijetku kao kratku ilustraciju i razmisli o njoj.

Dva su brata u nekom ranijem vremenu skupa krenuli na dugačko putovanje i zajedno su putovali sve dok nisu stigli na mjesto gdje se put dijelio u dva smjera. Na toj razdvojnici puteva

ugledaše ozbiljnog čovjeka i upitaše ga: “Koji je od dva puta pravi?”.

On im odgovori: “Na stazi udesno obavezno je pridržavanje zakona i poretka. No, u sklopu tog zaduženja nalazi se sigurnost i blagostanje. A na stazi ulijevo postoji sloboda i neobuzdavanje, samo što u sklopu te slobode počiva opasnost i nesreća. Na vama je, dakle, da se odlučite kojom od njih ćete ići.”

Saslušavši ove riječi, jedan brat, koji je posjedovao ugodnu narav, uputi se desnom stazom, rekavši:

تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ “Oslanjam se na Allaha”, te krenu zadovoljno u dobrom raspoloženju pridržavajući se sistema i poretka. Drugi, zabludjeli brat odabrao je lijevu stazu, iz puste želje za slobodom koja se na njoj nalazi.

Sad, slijedimo u mislima ovog čovjeka što se kretao naizgled lahkim i jednostavnim, a u biti tegobnim i mukotrpnim putem. Čim je prošao duboke nizine te strme i krševite uzvisine, našao se usred prazne divljine i jezovite pustare; začuo je strahovit glas i ugledao kako se jedan razjareni lav ustremio iz šikare u njegovom pravcu. On potrča kako bi utekao od njega; tresući se, uplašen i uspaničen on naiđe na napušteni bunar dubine šezdeset metara te se iz straha baci u njega. U padu, na otprilike pola dubine bunara, ruka mu dohvati neko stablo i on se pridržava za njega. To stablo imalo je dvije žile koje su izbijale

iz zidine bunara, a nad njih su se nadnijela dva pacova, bijeli i crni. Oni su oštrim zubima glodali te žile. Pogledavši naviše, vidio je lava kako, poput stražara, stoji navrh otvora bunara; pogledavši naniže, vidio je ogromnu aždahu koja je podigla glavu u nastojanju da mu dohvati noge koje su visile u zraku na oko trideset metara od nje, a čeljusti joj bijahu široke koliko i otvor bunara. Okolo ugleda bezbroj štetnih insekata koji ujedaju. Pogledavši, opet, navrh stabla, vidje da je to smokvino stablo, samo što na neobjašnjiv način urađa raznolikim vrstama voćaka, od oraha do nara.

Ovaj čovjek nije mogao – zbog lošeg poimanja i prigluposti – shvatiti da sve to nije nešto posve uobičajeno, niti se sve te stvari pojavljuju slučajno i nenamjerno. Nije shvatao ni to da u svim tim čudnim stanjima postoje neobične tajne i da iza svega toga postoji neko ko upravlja i pokreće stvari.

I dok mu se tako srce žalostilo, duh zapomagao, a mozak bio u bunilu, njegova duša što nagoni na zlo poče proždirati voćke s tog stabla, ne obazirući se, pritom, na okolnosti te djelujući tako kao da se nalazi u kakvoj bašči, začepivši uši pred zapomaganjem srca i duha, odnosno zavaravajući sama sebe. Međutim, neke od tih voćaka bile su otrovne i štetne.

I tako vidimo da se prema ovom nesretniku ophodilo i postupilo u skladu s hadisi-kudsijom:

أَنَا عِنْدَ ظَرِّ عَبْدِي بِي “Ja sam onako kako Me smatra Moj rob”, to jest Ja postupam prema Svojem robu onako kako on zna za Mene. Eto, ovaj zlosretni čovjek zbog svog lošeg mišljenja i bezumnosti ono što je vidio smatrao je spontanom, nesvrhovitom te kao da je to sušta istina, pa je stoga i doživio je sve ovo. Dakle, prema njemu se postupalo, a također će se i ubuduće postupati, u skladu sa njegovim shvatanjem. Niti može umrijeti te se izbaciti, a niti nastaviti živjeti, pa se tako prevrće u mucu kašnjenja.

Mi ćemo ostaviti tog zlosretnika da se pati u svojoj kazni i vratit ćemo se da saznamo u kakvom se stanju našao drugi brat.

Ovaj blagoslovljeni čovjek ispravnog razuma i dalje prevaljuje put bez podnošenja tegoba kao njegov brat, jer on razmišlja isključivo o lijepim stvarima – budući da posjeduje ljepotu odgoja i naravi – i u razmatranje uzima samo ono što je lijepo i fino. Sam sebe razonodi i raspoloži te ne nailazi na poteškoće niti na nevolje kao njegov brat. Takvo što posljedica je činjenice da on poznaje poredak i postupa po zahtjevima odanosti i dosljednosti. Na taj način uviđa da su mu stvari olakšane te prohodi lagodno, slobodno i otvoreno, zaklonjen sigurnošću i stabilnošću. Tako je prolazio sve dok nije naišao na vrt i na lijepo cvijeće i fino voće u njemu, ali i na natruhle i štetne stvari, preostale zbog zanemarivanja

čistoće. I njegov je brat bio zašao u jedan takav vrt, s tim što se on pozabavio prizorima crkotina i zagledao se u njih, što mu je izazvalo mučninu i vrtoglavicu, te je taj vrt napustio a da se, pritom, nije dovoljno odmorio, a što mu je bilo prijeko potrebno za nastavak putovanja. Dok ovaj brat, postupajući po pravilu "Gledaj na ljepšu stranu svega" nije obraćao pažnju na crkotine niti se uopće na njih obazirao, već je izvukao korist iz onog što je dobro i lijepo. Nakon potpune okrepe i odmora u vrtu, nastavio je svojim putem.

I on je tako putujući – poput svojeg brata – ušao u ogromnu pustaru i nepreglednu divljinu. Najednom, tu je začuo glas lava koji je nasrtao na njega. Pobojavao se, samo ne na način na koji se prestrašio njegov brat. Jer, razmišljao je pozitivno i s lijepom mišlju, govoreći: "Mora da u ovoj pustinji postoji vladar, pa je onda ovaj lav vjerovatno vjerni sluga pod njegovom ovlasti." U tome je našao smirenje, ali se i on, ipak, dao u bijeg sve dok nije stigao do napuštenog bunara dubine šezdeset metara, te se bacio u njega, i – poput svojeg brata – na dubini od oko polovine bunara, prihvatio se za stablo. Ostao je tako viseći o njemu te ugleda dvije životinje kako malo-pomalo nagrizaju dvije žile tog stabla. Pogledavši naviše, opazi lava, a pogledavši naniže, ugleda ogromnu aždahu. Kao i njegov brat, uvidje da se nalazi u čudnoj i neobičnoj situaciji. I on se također zaprepastio, s tim što je njegovo zaprepaštenje bilo hiljadu puta drugačije od

zaprepaštenja njegovog brata, jer mu je njegova lijepa narav pomogla da pozitivno razmišlja te da zauzme lijep stav koji mu ukazuje isključivo na lijepu stranu svega toga. Zbog toga razmišljao je ovako: "Ove čudne stvari međusobno su povezane i čini se kao da se sve dešava jednom istom naredbom, pa ako je tako, nužno je to da u ovim začuđujućim djelima postoji jedna skrivena tajna i jedan neotvoreni zapis."

Tačno! Sve ovo potječe od zapovijedi skrivenog vladara. "Ja, dakle, nisam sam, nego me taj nevidljivi vladar nadzire i iskušava, te me zbog neke željene svrhe dovodi na neko mjesto i poziva tamo." Iz ovog, dakle, finog razmišljanja i slatke bojaznosti kod njega je potekla znatiželja koja je pobudila pitanje: "Ko li je, onda, taj što me isprobava i želi da mi se predstavi? Ko je taj što me vodi ovim čudesnim putem do namjeravanog cilja?" Zatim je iz ove želje ponikla ljubav prema vlasniku tog zapisa, a iz ljubavi je izrasla volja za razrješenjem tog zapisa; iz te volje izbila je još jedna volja, i to ona za zauzimanjem lijepog stava, odobranog od strane vlasnika zapisa, a u skladu s onim što on voli i što ga čini zadovoljnim.

Zatim pogleda navrh stabla i vidje da je to smokvino stablo, s tim što je na završecima njegovih ogranaka bilo na hiljade vrsta plodova i voća, i tu ga napusti, odnosno potpuno iščeznu njegov strah. Naime, sa sigurnošću je znao da je to smokvino stablo, ustvari, indeks, sadržaj i izlog, budući da je nevidljivi vladar na njega na tajnovit

način okačio uzorke iz svojih vrtova i bašči te ga ukrasio njima, a kao ukaz na hranu i poslastice koje je priredio za svoje goste. U protivnom, ovakvo jedno stablo ne bi urodilo plodovima hiljada vrsta drveća. Potom poče činiti dovu i pokornost te nastavi tražiti pomoć skrušeno, sve dok mu ne stiže, putem nadahnuća, šifra zapisa, pa glasno izgovori:

O Vladaru ove zemlje! U Tvojim sam rukama! Tebi se klanjam i pokoravam! Tvoj sam pokorni sluga, želim Tvoje zadovoljstvo, Tebe tražim i za Tobom tragam.

Na ovu dovu, zidina bunara odjednom se rastvori i vrata se otvoriše prema krasnoj, čistoj i lijepoj bašči. Izgleda da su se čeljusti one aždahe pretvorile u ta vrata, a zmija i lav pojaviše se u obličju sluga. Oni ga pozvaše u bašču, čak se i lav pred njim pripitomio, uzevši obličje pitomog konja.

Pa, o moj lijeni nefsu, o zamišljeni prijatelju, hajde da usporedimo stanje ova dva brata, a kako bismo saznali kako je moguće to da dobrota donosi dobrotu, a da zloća izaziva zloću.

Nesretni putnik s lijeve strane u svakom trenutku izložen je tome da dopadne u čeljusti aždahe i on se trese od straha i od grozote, dok ovaj sretnik prima poziv u jedan uređen, divan i plodovima obrastao vrt. Srce nesretnika kida se od velike uplašenosti i bolnog straha, dok sretnik doživljava čudesne stvari i promatra ih s ugodnom čežnjom, slatkim neizvjesnošću te

dražesnom spoznajom. Jadni nesretnik, za kaznu, pati od potištenosti, očaja i usamljenosti, dok se sretnik naslađuje u prijaznosti i gordo kreće s optimizmom i željnošću. Zatim, dok onaj baksuz sebe smatra osuđenikom – poput zatvorenika – pod navalom divljih zvijeri, ovaj zadovoljni sretnik uživa u slasti uvaženog gosta. Kako i ne bi kad je on gost plemenitog domaćina, zbližio se i sprijateljio s njegovim čudesnim slugama?! Zatim, onaj gubitnik pospješuje svoju kaznu kušanjem naizgled ukusnih i čistih, a, ustvari, otrovnih jela, jer su ti plodovi obični izlošci koje je dozvoljeno samo okusiti, da bi on potom tragao za njihovim originalima te da bi im bio stvarni mušterija; jer, u protivnom, nije dozvoljeno proždrljivo prejedanje njima poput stoke. S druge strane, kreposni sretnik, shvatajući prirodu stvari, samo ih kuša, odlažući njihovo konzumiranje, naslađujući se svojim iščekivanjem. Također, onaj nesretnik počinio je nasilje prema samom sebi, navukavši na sebe mračno stanje i turobne umišljaje te, kao da izgara u vatri, pri odsustvu uviđanja blistavih i kao dan jasnih činjenica te predivnih i prelijepih situacija, tako da niti zaslužuje sažaljenje niti se ima pravo žaliti na bilo koga. Njegov primjer jeste poput primjera onog čovjeka koji među svojim voljenima, usred ljeta, u divnoj i rascvjetaloj bašči, usred prijatne gozbe i razonode, a zbog odsustva vlastite smirenosti, odlazi ispijati vrčeve alkohola ili, pak, sramotnih djela, te se opije do besvijesti, pa počne urlati i zavijati,

potom i plakati, misleći da se nalazi usred ledene zime i umišljajući da je gladan i go usred čopora krvoločnih zvijeri. Na način na koji ovakav čovjek nije dostojan sažaljenja i samilosti, jer je sam sebi počinio nasilje umislivši da su njegovi prijatelji zvijeri te ih tako ponizivši, isti je takav slučaj i s onim zloslutnikom.

Međutim, ovaj sretnik uviđa stvarnost, a stvarnost je u suštini dobro; i dosegnuvši ljepotu stvarnosti, on poštuje savršenost vlasnika stvarnosti i veliča ga te zaslužuje njegovu milost.

Na ovaj način, onda, shvatiš jednu od tajni ajeta:

“Lijepo što ti se dogodi – od Allaha je; a ružno što ti se dogodi – od tebe je samog.” (En-Nisa': 79)

Ukoliko omjeriš i druge razlike, shvatit ćeš to da je nagonska duša prvom bratu priredila svojevrsan Džehennem, dok je drugi zaslužio – lijepom namjerom, pozitivnim shvatanjem, ugodnom naravi i dobrom mišlju – opći izljev blagodati, sreće i dobrote.

Pa, o moj nefsu, o ti čovječe koji sa mnom slušaš ovu pripovijest, ne želiš li biti poput onog zlosretnog brata nego priželjkuješ biti poput ovog sretnog, poslušaj onda Kur'ani-Kerim, pokori se njegovoj naredbi, pridržavaj ga se i postupaj po njegovim propisima!

Ukoliko si na osnovu primjera iz ove slikovite priče postao svjestan nekih činjenica, možeš ih onda primijeniti i na sve vjerske, ovosvjetske,

ljudske i imanske istine. Iznijet ću ti glavno, a detalje iz toga izvuci sam!

Dakle, od ova dva brata jedan je duh vjernika i srce dobroga, dok je drugi duh nevjernika i srce zlotvora. Od dvije staze desna je put Kur'ana i put imana, dok je lijeva put neposluha i nevjerništva. Ona bašča na putu jeste prolazni društveni život čovječanske zajednice i ljudske civilizacije, u kojem se i dobro i zlo, i ugodno i natruhlo, i čisto i pogano nalaze jedno uz drugo. Pametan je onaj ko postupa po pravilu:

خُذْ مَا صَفَا دَعْ مَا كَدَرَ “Drži se bistrog, a ostavi se muljevitog”, te putuje sa sigurnošću u srcu i mirne savjesti.

Gore spomenuta pustinja jeste ovaj svijet i ova zemlja; lav je čas izdisaja i smrt, dok je bunar ljudsko tijelo i vrijeme trajanja života. Dubina bunara od šezdeset metara ukazuje na uobičajenu duljinu života koja u prosjeku iznosi šezdeset godina. Stablo je tok života i sve ono što je potrebno za održavanje tjelesnog života. Dva štakora, crni i bijeli, jesu noć i dan, a zmijurina predstavlja grotlo groba otvoreno prema berzahu i koridor prema ahiretu, s tim što ovo grotlo za mu'mina predstavlja vrata za izlazak iz zatvora u bašču. Napasni insekti dunjalučke su poteškoće, s tim što su oni za mu'mina poput slatkih Božanskih upozorenja i milostivih poticaja, a kako on ne bi utonuo u pospanost nemara. Plodovi ovog stabla dunjalučke su blagodati koje

je načinio Plemeniti Gospodar, a kako bi poslužile kao katalog i najava ahiretskih blagodati, upravo zbog sličnosti s njima. Njih je, naime, Mudri Izumitelj stvorio u obliku uzoraka da bi sluge dozvao do džennetskih plodova. Pored toga, urađanje tog jednog stabla raznolikim i raznovrsnim plodovima ukaz je na Allahovu moć, pečat Božijeg gospodarenja i monogram Božanske suverenosti. Jer, “stvaranje svega iz jednoga”, dakle, tvorba sveg bilja i njihovih plodova iz jednog tla, stvaranje svih životinja iz vode i izumijevanje svih životinjskih organizama iz proste hranljive materije, kao i “tvorba jedne stvari iz svega”, poput formiranja specifičnog tkiva i proste kože živih bića iz raznovrsnih hranljivih sastojaka, lični je znak Jedne i Vječne Biti, osobni pečat Bespočetnog i Neprolaznog Suverena te monogram koji ni u kom slučaju nije moguće krivotvoriti.

Tačno, stvaranje jednoga iz svega i stvaranje svega iz jednoga karakteristika je svojstvena samo Stvoritelju svega i oznaka Onog Koji može sve. A što se zapisa tiče, to je misterija svrhe stvaranja koja se razotkriva tajnom imana. Spomenuta šifra jeste

يَاَ اَللهُ لَا اِلهَ اِلَّا اَللهُ اَللهُ اَللهُ لَا اِلهَ اِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ

“O Allahu” i “Nema drugog boga osim Allaha” te “Allah je – nema drugog boga, samo On postoji”.

Preobrazba čeljusti zmiје u vrata bašče simbolizira činjenicu da je mezar za sljedbenike

zablude i nevjerništva poput zmijske utrobe, zatvor divljine, zaborava, nemara i tjeskobe. Međutim, za sljedbenike imana i Kur'ana on predstavlja kapiju širom otvorenu iz dunjalučkog zatvora u vječnu bašću, i s poprišta ispita u cvijetnjak Dženneta, i iz pretrpanosti življenja u milost Milostivog. Prebražaj krvoločnog lava u pitomog konja i u poslušnog slugu naznaka je toga da je smrt za sljedbenike zablude trajni i bolni rastanak sa svima koje voli te izlazak iz lažnog dunjalučkog Dženneta u divljinu grobne samice, odnosno zametanje u dalekom bespuću. Međutim, za sljedbenike Pravog puta i nosioce Kur'ana smrt je izlet u drugi svijet, prilika za susret s voljenima i starim prijateljima te sredstvo i način ulaska u istinsku domovinu i u boravišta vječnog blagostanja te počasni poziv za izlazak iz dunjalučkog zatvora u džennetske vrtove, očekivanje primanja nadoknade za službu iz dobročinstva Rahmani-Rahima, kao i razduženje od životnih obaveza, odmor od službovanja, obznana okončanja dužnosti robovanja i završni ispit pouke i obučavanja.

Iz svega ovog zaključujemo:

Svako ko ovaj prolazni život postavi za svoj krajnji željeni cilj, čak i ako se naizgled čini da se nalazi u Džennetu, on je u Džehennemu, u svojevrsnom duhovnom smislu.

A svako ko sebe i svoja nastojanja zbiljski i svesrdno usmjeri na vječni život, sretnik je i dobitnik na oba svijeta. Čak i ako bi mu dunjaluk

bio neprijatan i tjeskoban, on na njega gleda sa slašću i s ugodom i smatra ga jednom čekaonicom za Džennet, te ga stoga, lakše podnosi i zahvalan je svojem Gospodaru na njemu, ustrajavajući u strpljivosti.

اللَّهُمَّ اجْعَلْنَا مِنْ أَهْلِ السَّعَادَةِ وَالسَّلَامَةِ
وَالْقُرْآنِ وَالْإِيمَانِ آمِينَ
اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَ
صَحْبِهِ بِعَدَدِ جَمِيعِ الْحُرُوفَاتِ الْمُتَشَكِّلَةِ فِي جَمِيعِ
الْكَلِمَاتِ الْمُتَمَثِّلَةِ بِأَذْنِ الرَّحْمَنِ فِي مَرَايَا تَمَوُّجَاتِ
الْهَوَاءِ عِنْدَ قِرَاءَةِ كُلِّ كَلِمَةٍ مِنَ الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ قَارِءٍ مِنْ
أَوَّلِ النُّزُولِ إِلَى آخِرِ الزَّمَانِ وَارْحَمْنَا وَالدِّينَ وَارْحَمِ
الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بَعْدَهَا بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ
الرَّاحِمِينَ آمِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Moj Allahu, učini nas sretnicima, spašenicima, nosiocima Kur'ana i imana, amin!

Moj Allahu, Tvoj salavati-selam neka je na našeg sejjida Muhammeda, i na njegovu porodicu i Ashabe, u brojnosti svih harfova sastavljenih u sve riječi koje su se, uz dopust Milostivog, oformile u zračne vibracije kod učenja svake riječi Kur'ana, od svakog učača, od početka objave do ahiri-zemana.

I smiluj se nama i našim roditeljima, i smiluj se mu'minima i mu'minkama u istoj brojnosti, tako ti Tvoje milosti, Najmilostiviji Milosniče, amin! Zahvala pripada Allahu, Gospodaru svjetova.

RIJEČ DEVETA

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ * وَلَهُ
الْحَمْدُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ

Brate, pitaš me za mudrost zbog koje je namaz propisan u ovih pet odabranih vremena, pa ćemo ti ukazati na samo jednu iz mnoštva tih mudrosti.

Naime, svako namasko vrijeme početak je jednog značajnog preobražaja, a također je i ogledalo golemog Božanskog raspolaganja, u kojem se odražava po jedna od općih Božanskih blagodati. Stoga je u tim vremenima naređeno obavljanje namaza, odnosno dodatno slavljenje i veličanje Veličanstvenog Moćnika, kao i intenzivno hvaljenje i blagodarenje na Njegovim neizmjernim blagodatima koje su se nagomilale između dva namaska vremena. U cilju razumijevanja dijela ovog dubokog i profinjenog smisla, trebaš – zajedno s mojim nefsom – saslušati sljedećih pet tačaka.

PRVA TAČKA

Smisao namaza jeste slavljenje, veličanje i zahvala Uzvišenom Allahu, odnosno iskazivanje svetosti Allaha govorom i djelom, pred Njegovom veličinom, izjavom *Subhanallah*, potom veličanje Allaha riječju i činom, pred Njegovom savršenošću, izjavom *Allahu ekber*, kao i ukazivanje zahvalnosti Allahu, srcem, jezikom i tijelom, pred Njegovom ljepotom, izjavom *Elhamdulillah*.

Drugim riječima, slavljenje, veličanje i zahvala jesu poput jezgre i sjemena namaza, na način da se to troje nalazi u svim namaskim kretnjama i zikrovima. Iz istog razloga ove tri ugodne izjave ponavljaju se i trideset i tri puta nakon obavljanja namaza, a kako bi se pojačao i učvrstio smisao namaza, jer se upravo ovim kratkim i jezgrovitim riječima utvrđuje značaj i namjena namaza.

DRUGA TAČKA

Smisao ibadeta ogleda se u robovskom padanju na sedždu, s čistom ljubavlju, poštovanjem i divljenjem, u Božanskoj prisutnosti i pred Gospodarevom savršenošću, sveopstojnom moći i Božijom milosti, i to u sebi, uviđajući, pritom, vlastite nedostatke, nemoć i siromaštvo.

Uistinu, kao što Gospodarev suverenitet nameće robovanje i pokornost, tako i njegova nepovredivost i neprikosnovenost također zahtijevaju to da rob – uz traženje oprostak nakon uvida u svoje nedostatke – izjavi da je njegov Gospodar besprijeorno čist od svake

manjkavosti, kao i to da On visoko nadilazi svako poimanje sljedbenika neistine i zablude, te da je On svet i nepovrediv od svih nesavršenosti i manjkavosti svemira. On sve to, zapravo, izjavljuje svojim slavljenjem, i to riječima *Subhanallah*.

Isto tako, i savršena Gospodareva moć od roba zahtijeva da joj se rob prikloni i da se na nju osloni zbog uviđanja svoje upadljive slabosti i nemoći svih stvorenja, i to riječima *Allahu ekber*, izrečenim uz divljenje, uvažavanje i oduševljenost pred veličinom tragova moći Sveopstojnog, dok prelazi na ruku' s punom poniznošću i pokornošću.

Na jednak način, obimna gospodarska milost zahtijeva i to da rob svoju ličnu potrebu, kao i potrebe i neimaštinu svih stvorenja pokaže jezikom traženja i dove te da dobročinstvo svojeg Gospodara i Njegove sveopće blagodati iskaže zahvalom, hvalom i pohvalom, i to riječima *Elhamdulillah*.

Postupci i riječi u namazu sadržavaju ove smislove, i zbog ovih smislova Allah, neka je On slavljen, i jeste naredio namaz.

TREĆA TAČKA

Kao što je čovjek jedan minijaturni uzorak ovog ogromnog svijeta, tako je i sura *El-Fatiha* jedan svijetli model Kur'ani-Azima. Tako je isto i namaz jedan sveobuhvatni nuranijski sinopsis svih

ibadeta i uzvišeni atlas koji prikazuje modele ibadeta svih stvorenja.

ČETVRTA TAČKA

Kazaljke na sahatu koje odbrojavaju sekunde, minute, sahate i dane međusobno se uspoređuju, oponašaju i nadomještaju; na isti je način i dunjalučki svijet jedan ogromni Božanski sahat, te su noć i dan poput sekunda na sahatu, godine se broje minutama, životne dobi čovjeka broje se kao sahati, dok se ciklusi postojanja ovog svijeta broje danima; i svi se međusobno oponašaju, podešavaju se jedni prema drugima, slični su, potiču se međusobno i nadomještaju.

Naprimjer,

vrijeme sabaha do izlaska sunca podsjeća na rano proljeće i na doba začeca čovjeka u majčinoj utrobi te na prvi od šest dana u stvaranju nebesa i Zemlje, i tako upozorava čovjeka na goleme Božanske procese u tim vremenima;

vrijeme podneva slično je i ukazuje na sredinu ljeta, na žar mladosti te na period formiranja čovjeka na dunjalučkom životu, a, usto, podsjeća i na odraze milosti i izljeve blagodati u njemu;

vrijeme ikindiye slično je jeseni, dobu starosti, te sretnom stoljeću, što je doba posljednjeg poslanika Muhammeda, sallallahu 'alejhi ve sellem, te ono podsjeća na Božanska djelovanja i blagodati od Milostivog, a koji se u njima nalaze;

vrijeme akšama podsjeća na zalazak i iščeznuće većine stvorenja krajem jeseni, kao što podsjeća i na smrt čovjeka i na uništenje dunjaluka pri nastupanju Kijametskog časa, obznajući time manifestacije Uzvišenog i budi čovjeka iz sna nemarnosti;

vrijeme jacije podsjeća na pomračenje svijeta tmine i njegovo prekrivanje tragova dana crnim prekrivačima. Ono također podsjeća i na zimsko prekrivanje lica umrtnjene zemlje bijelim prekrivačem, na zatiranje čak i mrtvih ljudskih tragova i na njihovo zamicanje pod zastor zaborava, te na nepovratno zatvaranje vrata dunjalučke kuće ispita. A sve to oglašava uzvišeno djelovanje Uzvišenog i Nadmoćnog.

Noćno doba podsjeća na zimu, na kabur, na posmrtni svijet berzaha, pa se tako čovjekov duh podsjeća na mjeru u kojoj je on ovisan o milosti Milostivog. A noćna nafila – tehedždžud – svojom nužnošću upozorava na svjetlo u noći kabura i u tmini svijeta berzaha, te ukazuje i upozorava na beskrajne blagodati istinskog Blagodarca tokom ovih mijena. Također, ona obznajući mjeru dostojnosti istinskog Blagodarca da Mu se iskazuje zahvala i pohvala.

A drugo vrijeme sabaha upozorava na jutro ahiretskog izvođenja. Da, kao što je dolazak jutra nakon ove noći i dolazak proljeća nakon zime razumljiv, nužan i neizbježan, tako je i dolazak ahiretskog jutra proživljenja i proljeća berzaha jednako neosporan i potvrđen.

Svako pojedinačno od ovih pet vremena početak je velike promjene i upozorava na druge velike preokrete. Ono, također, upozorava na čudesna djela moći Samoopstojnog i na darove Božanske milosti, bilo na one godišnje, periodične, bilo one za sva vremena, ukazuje njezinog golemog svakodnevnog djelovanja.

Drugim riječima, propisani namazi, a koji su prirodna dužnost, temelj ibadeta, obaveza i dug koji se mora odužiti, zbilja su prikladni i podesni da budu obavljani upravo u ovim vremenima.

PETA TAČKA

Čovjek je po svojoj prirodi veoma slab, pa i pored toga, brojni su uzročnici koji mu zadaju patnju i bol. Istovremeno, on je i veoma nemoćan, iako su mu neprijatelji i poteškoće mnogobrojni; i veoma je siromašan, mada su mu potrebe brojne i žestoke; on je i lijen i nesposoban, mada su mu životne obaveze preteške. Njegova ljudskost ga navodi da se vezuje za cijeli svemir, iako mu rastanak od svega što voli i odlazak svega čemu je blizak nanose bol. I razum mu ukazuje na uzvišene ciljeve i trajne plodove, no ruke i život su mu kratki, a moć i strpljenje ograničeni.

Najizrazitija je, tako, potreba ljudskog duha u tom stanju da u **vrijeme zore** pokuca – dovom i namazom – na vrata Moćnog i Uzvišenog, vrata Milostivog i Lijepog, i izloži Mu svoje stanje, tražeći uspjeh i pomoć od Njega, slavljen neka je On. Koliko je samo taj duh u žestokoj potrebi za

osloncem da bi podnio sve što će pristići od poslova i što će se nabaciti na njegova pleća od obaveza u danu koji slijedi. Nije li takvo što samo po sebi razumljivo?

A u **vrijeme podneva**, u vremenu koje je vrhunac ispunjenja dana i početak njegovog kretanja ka zalasku – a to je doba upotpunjenja dnevnih poslova i period predaha od napora rada – jeste i vrijeme u kojem je i duh u potrebi za oduškom i odmorom od nemarnosti, pometnje i nemira koje nanosi ovaj prolazni dunjaluk i trenutačni iscrpljujući poslovi. Uza sve to je i vrijeme ukazivanja Božanskih blagodati.

To je, istovremeno, i vrijeme izbavljenja ljudskog duha iz tih neprijatnosti, način da se izvuče iz nemara i pometnje te bijeg od ispraznih i nepostojanih stvari, sklanjanje na kapiju istinskog Blagodarca, Opstojnog i Neprolaznog, skrušeno i uz traženje Njegovog zauzimanja, vezivanjem ruku' pred Njim sa zahvalnošću i hvalom na stjecanju Njegovih nagomilanih blagodati; i to jedino od Njega tražeći pomoć na ruku'u, uz pokazivanje nemoći pred Njegovom veličinom i gordošću i iskazivanjem poniznosti i predanosti – uz divljenje i ljubav – činjenjem sedžde pred Njegovom savršenošću koja je bez premca, i pred Njegovom ljepotom koja je nepromjenjiva. Zato, čovjek koji ne razumijeva koliko je klanjanje tog namaza, a koji znači obznanu poniznosti, divljenja i muhabeta, koliko

je takvo što divan, ugodan, potreban i prikladan čin, takav čovjek, dakle, zapravo i nije čovjek.

U **vrijeme ikindije**, a koje podsjeća na melanholičnu sezonu jeseni i na otužno stanje starosti te na bolne dane pred kraj svijeta, jeste i vrijeme pokazivanja rezultata dnevnih poslova i period dosezanja ogromnog, sveukupnog zbira Božanskih blagodati, poput uživanja u zdravlju i čilosti, i dovršenja korisnih dužnosti. A naginjanje sunca ka zalasku ukazuje nam na to da je ovo vrijeme obznane te da je čovjek gost i službenik, odnosno na to da je sve prolazno, bez stabilnosti i održivosti.

U ovom trenutku, ljudski duh koji traži trajnost i vječnost, i koji i jeste stvoren za trajni ostanak i neprolaznost, i koji je zaljubljen u dobrotu, a boluje zbog rastanka, podiže čovjeka da ustane u vrijeme ikindije i da uzme abdest, a kako bi obavio ikindiju-namaz te se pokorno obratio pred vratima sveopstojne prisutnosti Bespočetnog i Vječnog, Opstojnog i Neprolaznog, tražeći zaklon u dobroti Njegove obimne milosti i iskazujući zahvalnost i pohvalu na Njegovim nebrojenim blagodatima, a potom se pregiba na ruku'u sa svom poniznošću i skrušenošću pred silom Njegovog gospodarenja. Zatim pada na sedždu sa svom skromnošću i izgubljenošću pred vječnošću Njegovog Božanstva, i nalazi istinsko olakšanje i punu opuštenost za svoj duh, stajanjem, u savršenom robovanju i s punom spremnošću, pred grandioznošću Njegove uzvišenosti. Divna li

je dužnost obaviti ikindiju-namaz u ovom smislu i dolična li je to služba! Pravo li je to vrijeme za ispunjenje prirodnog duga te velik li je to dobitak sreće u krajnjoj ugodnosti! Ko je uistinu ljudsko biće, shvatit će ovo.

Vrijeme akšama podsjeća na zalazak finih i lijepih stvorenja iz svijeta ljeta i jeseni, u trezor rastanka s početka zime, i upozorava na vrijeme ulaska čovjeka u kabur pri smrti i bolnom rastanku sa svim svojim voljenima te na umiranje cijelog dunjaluka smrtnim potresanjem i preseljenjem njegovog stanovništva u druge svjetove. Ovo vrijeme podsjeća i na gašenje svjetiljke ove kuće ispita. Vrijeme je to žestokog upozorenja i žustre opomene onima koji su do granica obožavanja zaljubljeni u svoje voljene što zamiču iza vidika iščeznuća.

Stoga čovjek koji po prirodi posjeduje duh bistar poput živopisnog ogledala, odnosno koji je po svojoj naravi željan odraza Trajne ljepote, u namjeri da obavi akšam-namaz, okreće lice preme aršu veličine Onog Koji je Bespočetan i Besprekidan, Vječan i Neprolazan, i Koji upravlja poslovima ovih masivnih svjetova i izmjenjuje ih, pa svojim glasom odzvanja i izgovara *Allahu ekber* nad glavama ovih prolaznih stvorenja, podižući ruke od njih; potom ih veže ispred svojeg Istinskog Gospodara, uspravljen u stavu pred Onim Koji je Vječan i Zauvijek – Visok je On i Uzvišen – izgovarajući *Elhamdulillah*, riječi hvale i pohvale pred Njegovim savršenstvom u kojem

nema manjkavosti, i pred Njegovom ljepotom kojoj nema usporedbe; u stavu pred Njegovom širokom milošću potom izrekne

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ “*Tebi se klanjamo i od Tebe pomoć tražimo*”, da bi izložio svoje robovanje i traženje pomoći pred gospodarenjem svojeg Gospodara, koje nema pomagača, i naspram Njegovog Božanstva koje nema sudionika, kao što i pred Njegovom silinom u kojoj nema nemoći ide na ruku’ i zajedno s cijelim svemirom objavljuje svoju slabost, nemoć, siromaštvo, poniznost te slavi svojeg Gospodara izjavom سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ “*Subhane rabijjel-azim*”.

Zatim pada na sedždu pred ljepotom Njegove Biti koja je neprolazna; i pred Njegovim svetim sifatima koji su nepromjenljivi, i pred savršenstvom Njegove vječnosti koja je neizmjenjiva obznajući, time, svoju ljubav i robovanje s divljenjem i poniznošću, napuštajući sve prolaznosti i odbacujući sve osim Njega izgovarajući, pritom:

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى “*Subhane rabbijjel-a'la*”, nalazi Lijepog, Neprolaznog, Milostivog i Vječnog, mimo svega prolaznog.

Tako slavi svetost svojeg Uzvišenog Gospodara, neprikosnoveno slobodnog od prolaznosti i čistog od nedostatka. Potom sjeda i odaje počast i ugodno blagodarenje svih stvorenja kao poklon u

svoje ime tom Lijepom Koji ne prolazi, i tom Veličanstvenom Koji neće nestati te, obnavljajući svoju prisegu odanosti Njegovom časnom Poslaniku, selamom na njega, pokazuje svoju pokornost njegovim zapovijedima. Uvidjevši mudri poredak u ovoj palači svemira daje svjedočanstvo Jednoće Uzvišenog Tvorca, obnavljajući i prosvjetljujući na ovaj način svoj iman. Zatim iskazuje svjedočanstvo glasnika Njegovog gospodarenja i dostavljača vijesti o stvarima koje Njemu ugađaju, tumača znakova iz velike knjige svemira, a to je Muhammedi-Arabi, s.a.v.s. Divno li je i kreposno obavljanje akšam namaza, i uzvišeno li je to zanimanje – u navedenom smislu – i časna li je i ugodna to dužnost, lijepo i slatko robovanje te značajna temeljna činjenica. Ovim uviđamo koliko je otmjeno druženje i blagoslovljeno sijelo i vječno blagostanje u jednoj ovako prolaznoj musafirhani. Zar onaj ko to ne shvata može sebe smatrati čovjekom?

U **vrijeme jacije**, kad s vidika nestaje i svaki preostali trag dana te u njemu noć prekrije svijet, podsjećanje je i upozoravanje na Gospodarevo djelovanje *مُقَلِّبُ اللَّيْلِ وَ النَّهَارِ* “Onog Koji noć preobraća u dan”, a on je Moćan i Veličanstven u preokretanju one bijele stranice u ovu crnu. Podsjeća također i na Božanske procese “Onog Koji potčinjava Sunce i Mjesec”, a On je Mudri i Savršeni u preokretanju zelene i ukrašene stranice proljeća u bijelu i smrznutu stranicu

zime. Ono također podsjeća i na Božanske poslove “*Stvoritelja smrti i života*“, ukidanjem preostalih tragova – tokom vremena – stanovnika kabura s ovog dunjaluka i njihovim potpunim preseljenjem u drugi svijet. Vrijeme je to, dakle, koje podsjeća na uzvišeno djelovanje i na manifestiranje ljepote *مُسَخَّرِ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ* “*Stvoritelja Zemlje i nebesa*“, i na razotkrivanje drugog, prostranog, živopisnog, vječnog i ogromnog svijeta, a na smrt tjeskobnog, prolaznog i bezvrijednog dunjaluka, i na njegovo potpuno uništenje u strahovitoj agoniji. Period je to – ili stanje – koji potvrđuje da Istinski Vladar ovog svemira i Obožavani i Onaj Koji je istinski vrijedan obožavanja i voljenja, ne može biti niko osim Onog u Čijoj je moći da noć, dan, zimu, ljeto, dunjaluk i ahiret preobraća s jednakom лакоćom kao što je prelistavanje stranica neke knjige; On ispisuje i uspostavlja, briše i smjenjuje, a to je položaj samo Apsolutno Moćnog, a Čija je vlast izvršna za sve.

Ljudski duh, a koji je do krajnosti nemoćan i sasvim siromašan i ovisan, i koji se uznemirava tminom budućnosti i strahuje od onog čime ga zastrašuju dan i noć, potiče čovjeka da kod obavljanja jacije-namaza – u navedenom smislu – ponavlja po uzoru na Ibrahima, a.s.,

لَا أُحِبُّ الْأَفْلِينَ “*Ne volim ono što zalazi*”, te se namazom sklanja na kapiju Onog Koji se obožava

i Koji je Neprolazan, i Kojeg se voli, a da neće nestati; i tiho se obraća Trajnom i Vječnom na ovom prolaznom dunjaluku, u ovom prolaznom svijetu, u ovom mračnom životu i tmurnoj budućnosti, a da bi se na sve strane dunjaluka razasula svjetlost iz tog trenutačnog druženja i kratkotrajnog obraćanja, te unijelo svjetlo u njegovu budućnost i zacijelile rane odlaska i rastanka od svih dragih stvari, bića, osoba, prijatelja i voljenih, okretanjem u smjeru milosti Milostivog, Samilosnog, traženjem svjetla upute, i zaboravljanjem dunjaluka koji je njega učinio zaboravnim i koji je skriven iza noći.

Tako otvori potištenost svojeg srca i ojađenost grudi, na pragu kapije te Milosti, a kako bi obavio završnu dužnost pred ulazak u neizvjesnost, iza koje ne zna šta će biti s njim, u snu koji nalikuje na smrt; te da zaključi svesku svojeg dnevnog učinka jednom lijepom završnicom. Zbog svega toga podiže se da obavi namaz i stekne počast pojavom pred Onim Koji je Obožavani i Vječno Voljeni, umjesto prolaznih voljenih; te se uspravi u stavu pred Onim Koji je Moćan i Plemenit, umjesto svih onih nemoćnih i prosjačkih kreatura; te da se uzvisuje ukazivanjem pred prisutnošću Onog Koji je Hafizi- Rahim, i spasi se od zlodjela štetnih zlotvora pred kojima strepi.

On, tako, započinje namaz *El-Fatihom*, dakle, pohvalom i veličanjem Gospodara svjetova, Plemenitog i Milostivog, Koji je Apsolutno Savršeni i Apsolutno Bogati, umjesto hvaljenja

stvorenja koja nemaju nikakvog utjecaja niti su dostojna pohvale, nego su nesavršena i siromašna; kao i umjesto ostanka u poniženju njihovoga hvalisanja i prigovaranja.

On svojom sićušnošću i neznatnošću uzlijeće do stepena obraćanja *إِيَّاكَ نَعْبُدُ* “*Tebi se klanjamo*”, a iskazivanjem pripadništva Vladaru Sudnjeg dana i Suverenu Bespočetnosti i Beskonačnosti uzlijeće do položaja počasnoga gosta i pozicije uglednog službenika u ovom svemiru.

Zatim riječima *إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ* “*Tebi se klanjamo i od Tebe pomoć tražimo*” prinosi obožavanje i zahtjev za pomoć vrhunskog džemata i najšire zajednice svih stvorenja.

Riječima: *إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ* “*Uputi nas na Pravi put*”, traži uputu na Pravi put, koji je Njegov svijetli put što kroz neprozirnost budućnosti dovodi do vječnog blagostanja.

Zatim, on razmišlja o Allahovoj veličini i promatra kako su, poput usnulih biljaka i životinja, ova zaklonjena sunca, ove budne zvijezde, kako je svako od njih po jedan poslušni vojnik, jedna poslušna vojska potčinjena Njegovoj zapovijedi, te kako je svako od njih tek jedna lampa u ovom Njegovom domu za goste, i svako od njih je uposleni službenik, te kliče u znak veličanja *Allahu ekber*, a da bi potom prešao na ruku’.

Zatim, duboko razmišljajući o vrhunskoj sedždi svih stvorenja, tj. kako su sve brojne vrste bića svake godine i svake vremenske epohe – poput usnulih stvorenja u ovoj noći – pa čak i sama Zemlja i cijeli univerzum, su poput jedne disciplinirane armije, štaviše, poput jednog poslušnog vojnika kad se po naredbi كُنْ فَيَكُونُ “*Budi, i ono bude*” raspusti s dužnosti, dakle, kad budu poslani u svijet nevidljivog, spuštaju se u savršenoj disciplini na sedžadu zalaska i čine sedždu uz povik *Allahu ekber*.

Ona, nakon toga, povikom oživljavanja i buđenja poteklog iz zapovijedi كُنْ فَيَكُونُ “*Budi i ono bude*”, u proljeće budu proživljena i izvedena, neka potpuno ista, a neka slična, i svi se poslušno i ponizno uspravljaju i stavljaju u pripravnost pred svojim Istinskim Gospodarem, spremni za izvršavanje zapovijedi.

Ovaj, dakle, nejak i čovjek, slijedeći primjer tih stvorenja, pada ničice na dvoru Milostivog i Savršenog, Samilosnog i Lijepog, izgovarajući *Allahu ekber*, u zaljubljenosti s golemim divljenjem i u samoporicanju krcatom vječnošću, s poniznošću krunisanim dostojanstvom.

Sigurno si shvatio to da je obavljanje jacije-namaza, izgovarajući *Allahu ekber*, svojevrsno spuštanje na sedždu, a zapravo jedno uzlijetanje i uspon sličan Miradžu. Shvatio si, dakle, koliko je to divna dužnost, ugodna obaveza, uzvišena služba,

časno i slasno robovanje, razborita i prihvatljiva obaveza, jedna ozbiljna temeljna činjenica.

Slijedi, dakle, to da je svako od ovih namaskih vremena jedan pokazatelj ogromne vremenske promjene i ukaz masivnih Gospodarevih procesa, znak spuštanja svih Božanskih blagodati. Stoga je određivanje farz-namaza, a koji je dug i odgovornost, u dotičnim vremenima, ustvari, krajnji domet mudrosti.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ

الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى مَنْ أَرْسَلْتَهُ مُعَلِّمًا لِعِبَادِكَ
لِيَعْلَمَهُمْ كَيْفِيَّةَ مَعْرِفَتِكَ وَالْعِبُودِيَّةَ لَكَ وَمَعْرِفًا لَكُنُوزِ
أَسْمَائِكَ وَتَرْجُمَانًا لِآيَاتِ كِتَابِ كَائِنَاتِكَ وَمُرَاتًا
بِعِبُودِيَّتِهِ لَجَمَالِ رَبُّوبِيَّتِكَ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ
وَارْحَمْنَا وَارْحَمِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ آمِينَ
بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

“Slavljen neka si Ti, mi ne znamo ništa osim onog čemu si nas Ti poučio; Ti si Sveznajući i Mudri.”

Moj Allahu, Tvoj salavati-selam neka je na onog koga si poslao da bude učitelj Tvojim robovima, da ih pouči načinu spoznaje Tebe i robovanja Tebi, i da bude donosilac predstave o riznici

Tvojih imena, i interpretator ajeta iz knjige svemira, i ogledalo ljepote Tvojeg gospodarenja; i na njegovu porodicu i Ashabe, sve skupa.

I smiluj nam se, smiluj se mu'minima i mu'minkama! Amin, tako ti Tvoje milosti, Najmilostiviji Milosniče.

RIJEČ DVADESET PRVA

Sastoji se od dva položaja

Prvi položaj

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا

“U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!”

“Namaz je za mu’mine jedan vremenski određen propis.” (En-Nisa’: 103)

Rekao mi je jednog dana jedan čovjek poodmakle starosti, krupnog tijela i visokog čina: *Obavljanje namaza ugodno je i lijepo, samo je njegovo svakodnevno ponavljanje, i to pet puta svakog dana, previše, te ga to što nikako da prestane čini zamornim!*

S obzirom na to da je prošao poduži period nakon ovih riječi, poslušah svoj nagoni nefs te čuh da i on ponavlja isto! Duboko sam promotrio i vidjeh da je na uho lijenosti primio istu lekciju od šejtana. Shvatio sam tada da je onaj čovjek tim riječima izrekao ono što je na jeziku svih duša koje nagone na zlo ili mu je nametnuto da to izgovori. Zato i ja progovorih, izrekavši sljedeće:

Budući da moja duša nagoni na zlo, onda moram započeti od nje, jer onaj ko nije promijenio sam sebe, ne može izmijeniti druge. Zato mu se obratih:

O moj nefsu, poslušaj od mene pet opomena, zauzvrat onome što si, ogrezao u zamršenosti neznanja, izustio, lješkarajući u usnuljoj nemarnosti na fotelji lijenosti.

PRVA OPOMENA

O nesretni nefsu! Da li je tvoj život vječan? Imaš li ikakav pouzdan jamac da ćeš poživjeti do sljedeće godine ili čak do sutra? Jer, ono što ti pričinjava zamor i dosadu, ustvari, jeste zbog tvojeg umišljanja da si neprolazan i vječan. Ti ispoljavaš svoje nezadovoljstvo kao da će tvoja razmaženost na dunjaluku ostati trajno u rahatluku.

Ukoliko si shvatio to da je tvoj životni vijek kratak i da odlazi u prašinu, bez koristi, nema sumnje da, ako od njegovih dvadeset i četiri dijela bar jedan dio utrošiš na vršenje jedne lijepe službe te fine i rekreativne dužnosti, a koja je ujedno i milost za tebe i sredstvo postizanja vječnog života u istinskom blagostanju, ovakvo što neće te dovoditi u zamor i dosadu, već će biti sredstvo čistog poticaja, odnosno jedan divan i uzvišen stimulans.

DRUGA OPOMENA

Nefsu moj nezasitni, svakodnevno jedeš hljeb, napajaš se vodom, udišeš zrak, pa zar ti to ne

dosadi? Bez ikakve sumnje, nikada! Jer, stalno navraćanje potrebe ne izaziva dosadu, već, naprotiv, obnavlja užitak. Stoga, namaz koji privlači hranu za moje srce, i vodu života za moju dušu, i blagi povjetarac osvježenja za Božanske rafiniranosti skrivene u mojem tijelu, a svi su oni tvoji drugovi, ne bi trebalo da ti bilo kad pričinjava zamor niti dosadu.

Zaista, srce koje je izloženo neograničenim žalostima i patnjama, privrženo i stalno željno beskrajnih ambicija i užitaka, ne može se okrijepiti niti prehraniti ničim osim kucanjem na vrata Milostivog i Plemenitog, Koji može sve, i to s punom poniznošću i molbom za ispomoć.

Duh koji je povezan s većinom nadolazećih i ubrzo odlazećih bića na ovom prolaznom dunjaluku napaja se vodom života jedino kroz duhovno usmjeravanje prema izvoru milosti Vječnog, koji je Dostojni obožavanja, i Trajnog, Koji je stjecište ljubavi, i to putem namaza.

I ljudska tajna, koja posjeduje svijesti i koja je presvijetla Božanska rafiniranost, beskrajno profinjena i nježna, te koja je stvorena i predodređena za vječnost, a za kojom čezne po svojoj prirodi, jeste ogledalo koje odražava Uzvišenu Bit koja je oduvijek i zauvijek; ona, svakako, ima prijeku potrebu za odmorom i predahom, pritiješnjena ovim tegobnim, mučnim, zagušujućim, prolaznim i mračnim dunjalučkim stanjima, a takvo što može isključivo dubokim udisanjem kroz prozor namaza.

TREĆA OPOMENA

Dušo moja nestrpljiva! Ti se danas uznemiriš na podsjećanje o tegobi ibadeta koje si već obavila u proteklim danima, kao i na podsjećanje o teškoći namaza i pretrpanosti ranijim problemima, a zatim razmišljaš o obavezi vršenja ibadeta i o službi namaza te o bolnim poteškoćama u danima koji dolaze i, pritom, ne kriješ nestrpljivost i nedosljednost. Zar takvo što može poteći od nekoga ko ima imalo razuma?

Tvoj primjer u nestrpljivosti jeste poput nesposobnog zapovjednika koji je ogromne snage iz centra prebacio na desno svoje krilo, i to u prilici kad je desno krilo neprijateljskih redova već bilo prešlo u njegove redove i postalo mu pojačanje, a zatim je usmjerio preostale snage da krenu na lijevo neprijateljsko krilo, u momentu kad tamo nije bilo nijednog neprijateljskog vojnika, pa je naredio paljbu, time potpuno oslabivši centar. Tada neprijatelj shvati o čemu se radi i udari na centar te njega i njegovu vojsku potpuno potuče.

Da, ti nalikuješ ovom nepromišljenom zapovjedniku, jer tvoje teškoće i umor iz ranijih dana već su se preobratile u milost za tebe, njihovi bolovi iščezli su i prerasli u užitak, njihova nepodnošljivost pretvorila se u počast, a tegobe u sevape. Stoga, sve to ne bi trebalo da ti izaziva zamor, već novu želju, svjež okus i zbiljski polet za novo započinjanje i preduzimanje. A što se

dana koji dolaze tiče, budući da još nisu niti stigli, razmišljanje o njima u sadašnjosti te zamaranje zbog njih počev od ovog trenutka, svojevrsna je glupost i budalaština, i nalikuje, recimo, na plakanje i ridanje u ovom trenutku zbog žeđi ili gladi koja bi se, možda, nekad u budućnosti mogla desiti!

Budući da je to tako, ukoliko imaš imalo pameti, što se tiče obavljanja ibadeta, razmišljaj samo s aspekta sadašnjosti. Reci: Jedan sahat ovog dana utrošit ću na jednu značajnu, slatku i lijepu obavezu te na jednu uzvišenu i cijenjenu službu, čija je naknada ogromna, a ulaganje zanemarljivo. Ti ćeš tad osjetiti kako se tvoja teška dosada pretvorila u slatki polet i entuzijazam.

Pa, o dušo moja u kojoj nema strpljivosti, zadužena si trima vrstama strpljenja:

Prva: Strpljivost u ibadetu;

Druga: Strpljivost u ustezanju od grijeha;

Treća: Strpljivost u nesrećama i iskušenju.

Ukoliko si razborita, imaj u vidu očiglednu činjenicu u vezi s primjerom zapovjednika – u gore spomenutoj opomeni – a kao pouku i dokaz, i sa svom odlučnošću i ljudskom otresitošću reci: *“Ja Saburu” (O Ti Koji si Najstrpljiviji)*, i ogrni se trima vrstama strpljenja. Osloni se na snagu sabura koju ti je dao Uzvišeni Hakk, jer ona ti je sasvim dovoljna za sve, ukoliko je ne budeš rasipao na sporedne stvari.

ČETVRTA OPOMENA

Nefsu moj opijeni! Zar misliš da je ova tvoja dužnost izvršavanja ibadeta bez rezultata i svrhe?! Ne misliš valjda da je naknada za nju sitna i jeftina tako da ti pričinjava dosadu? Međutim, kad bi ti neko dao određenu sumu novca ili te zastrašio, i na taj način te primorao da radiš do sumraka, tad ne bi klonuo.

Namaz, koji je hrana i bogatstvo za tvoje nemoćno i siromašno srce u ovom privremenom dunjalučkom ugostilištu, on koji je i obrok i svjetlo tebi u tvom prebivalištu u koje ćeš nužno dospjeti, a to je grob, a k tomu još namaz je i tvoja garancija te alibi na mahšeru, do kojeg ćeš neizbježno biti sproveden, jer on je taj koji će ti biti svjetlo i Burak na Sirat-ćupriji, preko koje nezaobilazno trebaš prijeći, dakle, taj namaz čiji su ovo rezultati, pa zar je on bez rezultata i koristi? Ili je, možda, slabo plaćen?

Ako ti neko obeća poklon u vrijednosti stotine lira i uposli te da mu radiš stotinu dana, ti se zalažeš i neumorno radiš u očekivanju da on ispuni obećanje, iako je sasvim moguće to da ga on i iznevjeri. Kakav je, onda, slučaj s Onim Koji nikad ne prekrši obećanje? Jer, iznevjeriti obećanje za Njega je apsurdno! Obećao ti je naknadu i cijenu, a to je Džennet, i ogromni poklon, a to je vječno blagostanje, sve s ciljem da Mu izvršiš jednu finu i ugodnu obavezu te dužnost u veoma kratkom vremenu. Zar ne misliš da omalovažavaš Njegov poklon i da prigovaraš

na Njegovom obećanju ukoliko ne izvršiš tu dužnost i zanemarljivu uslugu ili je, pak, obaviš mrzovoljno ili neuredno? Zar tad ne zaslužuješ strogu odgojnu mjeru i bolnu kaznu? Zar ti poticaj za to da izvršiš ovu dužnost, a koja je sasvim lahka i prozračna, ne daje strah od vječne tamnice, kakva je Džehennem, imajući na umu to da inače iscrpljujuće i teške poslove obavljaš bez tromosti, iz straha od dunjalučkog zatvora?

PETA OPOMENA

Nefsu moj u dunjaluk zaljubljeni! Da li je možda tvoja tromost u vršenju ibadeta i nedosljednost u obavljanju namaza proistekla iz mnoštva tvojih dunjalučkih poslova? Ili možda ne nalaziš vremena zbog obuzetosti brigom za preživljavanje?!

Čudno je to, jer, da li si ti stvoren samo za dunjaluk, pa sve svoje vrijeme trošiš na njega? Porazmisli! Ti znaš da ne dostižeš nivo čak niti najsitnijeg vrapca s gledišta sposobnosti osiguranja potrepština za život na dunjaluku, iako si po naravi razvijeniji od svih životinjskih vrsta. Kako to da iz ovog ne shvaćaš da tvoja temeljna funkcija nije ogrezlost u dunjalučkom životu, te rad i trud u njemu, kao kod životinja, već je tvoja temeljna funkcija ulaganje napora te ustrajavanje u korist vječnog života, na način pravog ljudskog bića. Pa i pored toga, većina dunjalučkih briga o kojima govoriš ustvari jesu poslovi koji te se ne tiču, odnosno to su stvari u

koje se uplićeš s nametljivošću te zanemarujući ono što je za tebe najbitnije, dok se razbacuješ svojim veoma dragocjenim vremenom na nešto bezvrijedno, neobavezno i beskorisno, kao što je, recimo, učenje o broju kokoši u Americi ili, pak, o tome kakvo je stanje prstenova oko Saturna! Kao da ćeš steći ugled poznavanjem kosmografskih znanosti ili statističkih podataka! Tako napuštaš nužne, bitnije i obavezne stvari, kao da ćeš poživjeti hiljadama godina?

Pa, ukoliko kažeš da ono što te usporava i odvraća od namaza i ibadeta nije nešto tako isprazno, već su to nužne stvari i zahtjevi života, onda, i ja tebi kažem to da, ukoliko bi ti dnevna zarada bila stotinu običnih kovanica, pa ti neko kaže: *Hodi, kopaj na ovom mjestu desetak minuta, i naći ćeš dragi kamen poput smaragda, čija vrijednost iznosi stotinu zlatnika*, kako bi besmislen izgovor, pa i ludost predstavljalo tvoje odbijanje uz obrazloženje: *Ne, neću to raditi, jer će mi se odbiti od dnevnice!*

Tako je i s tobom: Ti radiš u ovoj dunjalučkoj bašči za svoju nafaku, no, ukoliko napustiš obavezni namaz, svi plodovi tvojeg nastojanja i rada svest će se na bezvrijedni dunjalučki prinos, koji u sebi nema niti koristi niti berićeta. Međutim, ukoliko vrijeme odmora na poslu iskoristiš za obavljanje namaza, koji je sredstvo za smirenost duha i za odušak srca, ovakvo što, uz porast tvojeg berićetnog dunjalučkog prinosa, pridodaje tvojem ahiretskom prinosu nešto što

ćeš pronaći kao ogromno ležište dviju trajnih, duhovnih riznica.

Prva riznica podrazumijeva to da ćeš¹ primiti svoj udio iz zikra koje uči sve od cvijeća i plodova, i svaka stabljika i drvo u tvojoj bašči koje si uzgajao i njegovao s iskrenim nijetom.

Druga riznica znači to da sve što od plodova iz tvoje bašče pojede bilo ko – makar to bila životinja, čovjek, krava, muha, kupac ili lopov – po pravilu “trajne sadake” pripast će tebi, ali samo pod uvjetom da sebe vidiš kao namjesnika i službenika pri raspodjeli Allahove imovine Njegovim stvorenjima, odnosno pod uvjetom da djeluješ u ime istinskog Opskrbitelja te u granicama Njegovog dozvoljenog kruga.

A sad pogledaj to koliko je očigledni gubitnik onaj koji napusti namaz! Koliko je bogatstvo on izgubio! I koliko će samo on ostati uskraćen i osiromašen od ove dvije trajne riznice, koje u čovjeka ulijevaju duhovnu snagu za posao te mu daju poticaj za zalaganje i aktivnost! Čak i kad dostigne duboku starost, bit će premoren od ove svoje baščice i sebi će govoriti: *Šta mene briga? Zašto da se zamaram? Zbog čega da radim? Ja ću, ionako, otići s ovoga svijeta*, te se baca u naručje lijenosti.

A onaj prvi čovjek govori: *Uz pojačani ibadet, zalagat ću se žurno na halal poslu, kako bi u svoj*

¹ Ovaj nivo jeste lekcija upućena jednom baščovanskom radniku.

kabur poslao više svjetlosti i za ahiret pripremio što više zaliha.

Ukratko: Znaj, moj nefsu! Jučerašnji dan već te je napustio, a sutra još nije došlo niti imaš jamca da ćeš ga imati. Stoga, računaj na to da je sav tvoj stvarni život ovaj dan. U najmanju ruku, jedan sahat od njega ubaci u štednu kasicu ahireta, a to je džamija ili sedžada, a kako bi sebi osigurao istinsku i vječnu budućnost.

Znaj, također, i to da je svaki novi dan kapija koja se otvara u novi svijet, i za tebe i za druge. Ukoliko u njemu ne obaviš namaz, tvoj svijet u tom danu odlazi mračan, nezadovoljan i ožalošćen, te će biti svjedok protiv tebe u *alemi-misalu*. Svako od nas svakog dana posjeduje takav svoj lični svijet, i njegova kakvoća usklađena je prema našem djelu i srcu. I kao što je odraz dvorca koji se vidi u ogledalu u skladu s bojom ogledala, pa ako je ono crno i odraz u njemu crn je, ako je crveno i odraz u njemu crven je, ako je staklo ogledala ravno i dvorac koji se u njemu ogleda skladan je i lijep, ako je izdubljeno ili ispupčeno odraz dvorca u njemu iskrivljen je i ružan, te tad i najnježnije stvari u njemu izgledaju grubo, pa i ti isto tako, preko srca, razuma i djela, možeš izmijeniti izgled svojeg svijeta, odnosno svojim izborom i voljom možeš ovaj svijet učiniti takvim da svjedoči tebi u prilog ili, pak, protiv tebe.

Ukoliko obaviš svoj namaz i kroz namaz se okreneš prema Uzvišenom Stvoritelju tog svijeta,

taj svijet okrenut prema tebi odjednom će se osvijetliti, te kao da si, zanijetivši namaz, pritisnuo prekidač rasvjetе i upalio lampu, a ona je tvoj namaz, lampu koja je rastjerala pomrčinu tog svijeta, te se pritom svi poremećaji i agonija ovog svijeta koji te okružuje preobraze i izmijene, nakon čega ugleda se jedan mudar poredak, jedan dubokosmislen napis Božanske moći i jedno od svjetala ajeta:

اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ “Allah je svjetlo nebеса i Zemlje” razlije se po tvojem srcu, na način da se svijet tvojeg dotičnog dana osvijetli, a što će svojim isijavanjem kod Allaha biti svjedočenje tebi u prilog.

Ali, ni slučajno ne reci: *Gdje je moj namaz u odnosu na taj pravi namaz!*, jer, kao što hurmino jezgro u svojoj biti sadrži svojstva visoke palme – s razlikom isključivo u pojedinostima i proporcijama – jednako tako i u namaz običnih ljudi, kakvi smo ja i ti, dopijeva nešto od tog svjetla i jedna od tajni te stvarnosti, jednako kao i u namaz nekog od Allahovih dobrih evlija, čak i ukoliko ni sami nismo toga svjesni. Što se jačine tog osvijetljenja tiče, ona varira prema različitosti u razinama, kao što varira i kakvoća u rasponu od hurminog jezgra do palminog stabla. Tako unutar namaza postoji veća brojnost nivoa. U svim tim varijacijama utemeljena je iluminirajuća stvarnost.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى مَنْ قَالَ الصَّلَاةُ عِمَادُ الدِّينِ
وَعَلٰى آلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِينَ

Moj Allahu, Tvoj salavat i selam neka je na onog koji je rekao: "Namaz je stup vjere", i na njegovu porodicu i Ashabe sve skupa.

ZAVRŠNICA

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ

“U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!”

“A život na ovom svijetu samo je varljiva naslada.”

(Ali Imran: 185)

(Jedna lekcija za pouku i snažan
šamar po glavi nemarnosti)

O moja nagonska dušo, o ti koja si se prepustila nemarnosti!

O ti koja smatraš da je ovaj život sladak i ugodan, te tražiš samo dunjaluk, a zaboravljaš na ahiret!

Da li znaš čemu nalikuješ? Nalikuješ noju, onom koji ugleda lovce, a nije sposoban da poleti, već gurne glavu u pijesak i ostavi svoje ogromno truplo vani, misleći, valjda, to da ga lovci neće vidjeti. Ali lovci ga vide, samo što on sam, zatvorivši oči u pijesku, ništa ne vidi.

Pa, o moja nagonska dušo! Pogledaj sljedeći primjer i porazmisli o njemu, a da vidiš kako svođenje cijelog pogleda isključivo na dunjaluk pretvara prijaznost i ugodu u gorku patnju!

Zamisli da u ovom selu Barli postoje dva čovjeka: Devedeset i devet posto voljenih osoba jednog od njih odselilo je u Istanbul i tamo lijepo i ugodno žive. Od njih ovdje je ostala samo jedna osoba, a i ona je na putu da im se pridruži. Stoga je ovaj čovjek žarko željan Istanbula, stalno razmišlja o njemu i priželjkuje to da se sretne sa svojim voljenima. Pa kad bi mu u bilo koje vrijeme bilo rečeno: "Hajde, kreni tamo", on bi se zaputio radostan i nasmijan.

Što se drugog čovjeka tiče, devedeset i devet posto njegovih voljenih otišlo je nekud, on misli da su jedni nestali, a da su se drugi izgubili u nepoznatim mjestima. Dakle, po njegovom shvatanju, oni su upropašteni i nestali. Ovaj jadni čovjek traži prijatelja i utjehu čak i u slučajnom prolazniku, umjesto među svima njima te time želi pokriti svoju žestoku bol radi rastanka s njima.

Pa, o nefsu moj! Svi tvoji voljeni, a na čelu i u pročelju njihovom Allahov Miljenik, s.a.v.s., sad su na drugoj strani groba. Nije ti ovdje ostao niko osim jedno-dvoje njih, a i oni se spremaju za odlazak.

Nemoj, onda, nipošto okretati glavu u strahu od smrti, već se zagledaj u kabur, odnosno neustrašivo pogledaj u njegovu raku, te poslušaj šta on hoće. Osmjehni se muški u lice smrti i pogledaj šta ona želi. Nipošto se nemoj ponijeti s nemarnošću, te biti sličan drugom čovjeku iz gornjeg primjera.

O dušo moja!

Nipošto ne reci to da se vrijeme promijenilo, da je sad drugo doba i da su ljudi ogreznuli u dunjaluk, odnosno da su se povelili za dunjalučkim životom, pa su opijeni životnim glavoboljama. Jer, smrt se ne mijenja i rastanak se nikad neće promijeniti u vječni ostanak, a koji je nepromjenjiv. A ljudska bespomoćnost i neimaština, također, se ne mijenjaju, naprotiv, još se uvećavaju. Odlazak ljudi ne prestaje, već se ubrzava i nastavlja.

Pored toga, također ne reci: *Ja sam kao i svi ostali ljudi*. Jer, niko ti od ljudi neće praviti društvo dalje od praga na vratima groba. Ni stopu dalje.

A ukoliko tražiš utjehu u tome što i drugi s tobom dijele nevolje i što si u uzajamnoj vezi s njima, to također, nije stvarno niti ima ikakvog osnova onda kad se nađeš na drugoj strani groba.

I nemoj smatrati to da si slobodna i raspuštena, jer ukoliko mudro i trezveno pogledaš ovo dunjalučko u gostilište, vidjet ćeš da ne postoji ništa bez reda i svrhe. Kako onda samo ti možeš biti ostavljena bez reda i svrhe? Uostalom, čak ni svemirska dešavanja i pojave poput zemljotresa nisu tek igračke u ruci slučajnosti.

Naprimjer, dok uočavaš kako je Zemlja odjevena u kitnjastu odjeću jednu preko druge, i kako su razne vrste bilja i životinja prekrivene jedne drugima s krajnjom pravilnošću i u

vrhunskom dekoru i ljepoti, te dok vidiš Zemlju od glave do pete opremljenu s mudrošću i ukrašenu svrhovitošću, dok unutar uzvišenih svrha vlada privlačnost slična ljubavnom zanosu i željnosti melevija, sa savršenom preciznošću i poretkom, dakle, dok uočavaš sve to i znaš za sve to, kako, onda, možeš shvatiti da potres koji nalikuje emotivnom podrhtavanju zemaljske kugle², čime ona ispoljava svoje nezadovoljstvo teretom duhovne tjeskobe proizašle iz ljudskih postupaka, a posebno od strane nosilaca imana, i koji je ispunjen smrću, jeste bez namjere i svrhe, a kako je to objavio jedan bezbožnik, misleći da se radi o pukoj slučajnosti te time počinivši sramotnu grešku i gnusno nasilništvo?!

Jer, on je na ovaj način sve gubitke žrtava, od imovine do života, pretvorio u uzaludni gubitak, bacivši ih tako u stanje bolnog beznađa.

A istina je, ustvari, da ovakva dešavanja uvijek pohranjuju imovinu vjernika, pretvarajući je, po nalogu Mudrog i Milostivnog, u njihovu sadaku, kao što su i iskupljenje za grijeha potekle iz nezahvalnosti na blagodatima.

A doći će i taj dan kad će ova pokorna Zemlja ugledati ukrase koje je na njenoj površini pravio ljudski rod, isprepletane širkom i nezahvalnošću. Zemlja će tad svoje lice, po zapovijedi Stvoritelja, stresti strahovitim potresima te će ga očistiti.

² Ovo djelo napisano je u povodu potresa koji se desio u Izmiru.

Nosioce širka, po Allahovoj zapovijedi, otrest će u Džehennem, a onima koji su zahvalni reći će: “Izvolite, uđite u Džennet.”

Tefsir ajeta: (iz Išaratu-l i'džaza)

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ
 قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ * الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ
 الْأَرْضَ فَرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً
 فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا
 لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

*"O, ljudi, klanjajte se Gospodaru svome, Koji je stvorio vas i one prije vas, da biste se kazne sačuvali, *Koji vam je Zemlju učinio posteljom, a nebo zdanjem; koji s neba spušta kišu i čini da s njom rastu plodovi, hrana za vas. Zato ne činite svjesno druge Allahu ravnim!" (El-Bekara: 21-22).*

Uvod

Jedino je ibadet taj koji učvršćuje propise akaida, ojačava vjerovanje i pretvara ga u sredstvo dosezanja do stanja meleka. Ukoliko ibadetom, koji jeste postupanje po Božijim naredbama i uzdržavanje od zabrana, ne odgoji i učvrsti vjerske propise koji su ujedno vezani za svijest i um, njegova djela ostavljaju veoma slab trag i utjecaj. Stanje islamskog svijeta je očigledno svjedočanstvo ovome.

Znaj, isto tako: ibadet je sredstvo postizanja sreće na oba svijeta, ali i uzrok uređenja ovosvjetskih i ahiretskih poslova, uzrok savršenstva, ličnog i zajedničkog, te je veza postizanja časnog i uzvišenog odnosa između roba i njegovog Stvoritelja.

Što se tiče aspekta njegove uzročnosti za sreću na dunjaluku, on se ogleda u više aspekata:

Prvi aspekt je u činjenici da je čovjek stvoren kao jedna izuzetnost, i izdvaja se od svih životinja po svojoj finoj i čudesnoj naravi. Ta je narav kod njega proizvela težnju ka različitim sklonostima i željama. Na primjer, čovjek uvijek želi ono najodabranije. Teži ka najljepšem, bira ono što je izgledno i ukrašeno. Želi da život provodi u kvalitetu, teži savršenosti i časti, koji su dolični ljudskoj naravi.

Zbog tih se sklonosti, na putu ostvarenja zahtjeva u ishrani, odijevanju i stanovanju, našao u potrebi za rafiniranjem i usavršenjem brojnih vještina i sposobnosti. On sam za njih nije bio potpuno osposobljen; stoga je stekao potrebu za saobraćanjem s pripadnicima svoje vrste da bi se udruživali, sarađivali, da bi na taj način podmirili svoje potrebe.

Međutim, budući da Mudri Stvoritelj nije ograničio ljudsku moć u strasti, srdžbi i razumu, kako bi čovjeku, putem slobodnog izbora, omogućio njegov napredak, došlo je do zloupotreba, prekoračenja i nasilja.

Da bi se upravo ta prekoračenja i zloupotrebe spriječili, ljudskom društvu treba pravednost u razmjeni plodova zalaganja. Potom je, budući da um svakog pojedinca nije dovoljan u domenu pravednosti, ljudska zajednica u svrhu očuvanja pravednosti zatrebala univerzalnu vrstu razuma, kojom će se služiti pojedinci. A taj univerzalni razum nije ništa drugo do univerzalni zakon, koji, ustvari, nije ništa drugo do Šeriat.

Potom, opet, radi očuvanja utjecaja i primjene tog Šeriata, nastala je neophodnost postojanja njegovog primjenitelja, donosioca, dostavitelja i referenta, a to nije niko drugi do Vjerovjesnik, a.s. Pored toga, radi održanja njegove autoritativnosti u vidljivim i nevidljivim sferama, u narodu, vjerovjesnik se trebao izdvajati i isticati u materijalnom i moralnom smislu, svojim životopisom i likom, izgledom i moralnošću. Također je trebao dokaz čvrste povezanosti između sebe i Vladara sve vladavine, Vlasnika svijeta, a taj dokaz jesu mu'džize. Zatim, da bi utemeljio pokoravanje zapovjedima i osigurao izbjegavanje zabranjenog, potrebno je jedno trajno poimanje veličine Stvoritelja i Vlasnika sve vladavine u umovima, a to se manifestira u znanosti vjerovanja. Konačno, za očuvanje poimanja i čvrstine vjerovanja potreban je učestali podsjetnik, i jedna konstantna aktivnost, a taj učestali podsjetitelj jeste namaz.

Drugo gledište: svrha ibadeta jeste da usmjeri misli prema Mudrom Stvoritelju. A okretanje

roba svome Mudrom Stvoritelju dovodi do savršene poslušnosti i pokornosti Njemu i povezanost s Njime. Pokornost i poslušnost roba stavljaju u savršeni red. Slijeđenje poretka radi u prilog ostvarenja skrivene mudrosti. A što se mudrosti tiče, ona se, izvezena sjajnim uresima umijeća stvaranja, očituje na stranicama svemira.

Treće gledište: čovjek je poput centrale u kojoj su integrirani sistem stvaranja, zakoni naravnosti i zraci Božanskih uredbi iz čitavog svemira, stabla na čijem je vrhu okačeno mnoštvo telekomunikacijskih kablova, te je o njegovoj glavi omotan sistem stvaranja, do njega se pružaju zakoni naravnosti, i u njemu se, integrirani, prelamaju zraci Božanskih uredbi u svemiru. Čovjek se, dakle, u njih mora uklapati, uvezivati, biti s njima u kontaktu i čvrsto se uhvatiti za njihove skute kako bi održavao u pokretu opće ustrojstvo i kako, uslijed svog neusklađenog djelovanja sa kretanjem velikih tijela koji kruže raspoređeni u svjetovima po različitim slojevima, ne bi bio pregažen i zgnječen ispod zupčanika njihovih točkova. A to se postiže samo ibadetom, koji jeste slijeđenje zapovjedi i izbjegavanje zabrana.

Četvrto gledište: zahvaljujući izvršavanju zapovjedi i izbjegavanju zabrana, čovjeku doprinosi uspostavi mnoštva veza s brojnim slojevima unutar društvene zajednice. Posebno u pogledu vjerskih zakonitosti i pitanja od općeg interesa, jedna osoba bude kao cijela zajednica,

budući da mnoge odgovornosti i dužnosti, a posebno one koje imaju doticaja sa vrijednostima i stvarima od općeg interesa poput upućivanja na pravi put, obrazovanja i odgoja, uputa, upozorenja pravilnog postupanja... budu natovarene njemu jednom na pleća. I ako ta osoba nije od onih koji se klone zabrana i pridržava naređenja, te dužnosti budu potpuno upropaštene i uništene.

Peto gledište je u činjenici da musliman, zbog svojih imanskih uvjerenja i islamskih odlika, uspostavlja postojanu povezanost i čvrste veze sa svim muslimanima, a to su razlozi neraskidivog bratstva i istinske ljubavi. Uostalom, prvi stepenik ka usavršavanju društvenog života i napretka jeste bratstvo i ljubav. A uzrok ispoljavanja tih uvjerenja i njihovog utjecaja i prerastanja u čvrste odlike jeste ibadet.

Dokaz da je ibadet uzrok ličnog usavršavanja:

Čovjek, uprkos svojoj tjelesnoj malenkosti, slabosti, nemoći i pripadnosti životinjskoj vrsti, ipak posjeduje uzvišen duh i sadrži visoku osposobljenost. Kako god u ljudskom duhu počivaju sklonosti koje nemaju krajnosti, on, također, u sebi uključuje i ambicije koje nemaju mjere, raspolaže mislima koje su nesputane, i sadrži nagone strasti i srdžbe bez granica; uz to, njegova je narav zapanjujuća; kao da je on jedan katalog raznovrsnih svjetova.

A ibadet je taj koji duh jednog ovakvog čovjeka razvija, ističe, proširuje i manifestira njegove visoke vrijednosti. Onaj koji usavršava njegove sposobnosti jeste ibadet. Isto je tako ibadet i sredstvo kultiviranja njegovih sklonosti. Ibadet je i sredstvo za ostvarenje njegovih ciljeva i za njihovo oplemenjenje. On je i sredstvo sređivanja njegovih misli i njihovog uvezivanja. Također je i uzrok ograničenja i obuzdavanja njegovih strasti. Ibadet je i brus za struganje hrđe prirode sa čovjekovih materijalnih i duhovnih dijelova. Ibadet je i onaj koji čovjeka uzdiže do njemu dolične časti, i uspinje do njemu namijenjenog (predodređenog) savršenstva. Ibadet je i jedna rafinirana i uzvišena veza, časna i dragocjena povezanost između roba i njegovog Gospodara. A taj odnos i ta povezanost je krajnji domet ljudskog savršenstva.

Upozorenje: duh ibadeta jeste ihlas-iskrenost. A što se iskrenosti tiče, znači da se obavljeni ibadet obavlja isključivo zato što je njegovo obavljanje naređeno. Ukoliko bi neki drugi smisao ili korist bili uzrok obavljanja ibadeta, takav ibadet ne bi bio valjan niti prihvaćen. Koristi ili neke druge svrhe mogu biti samo dodatni motiv, nikako glavni razlog i krajnji cilj.

